Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 10 октябрь, 1974 шу. • № 122 (5413). • Мах 2 кап.

25 ШЕРА СОЦИАЛИЗМА НАЬКЪА ТIА

ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА 25 шу ДИЗАРА ХЕТАЯЬ ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНИ

Новкъоста Э. ХОНЕККЕРА къамаьл

Деза доттагIийи новкъостий!

Таханара ди дерригa вай халкъ гIаддугаш курадоаккхаш дола ди да. Вай дезду вай Германски Демократически Республика — Iаьдал леладераш болхлойн ахархойн болаш йола, шийн кхела да къахьега халкъ долаш йола эггара хьалхара германски пачхьалкхе хьаяь ди. 1949 шера 7 октябре, вай халкъ сийлахьча Советски Эскаро фашизма Iазапах мукъадаьккхачул тIехьагIен халонех дизза хинна юххьанцара шераш дIададьнначул тIехьагIен, керда, социалистически строй хьалъяра наькъа тIа даьлар вай. Хьалъэттар хьалхарча вай яхача империалистически замах хьда цIенъенна хьаяьна а машар лоаттабареи чIоагIа Iалашбареи гIулакха юкъе юххьанца денз шийгара дакъа лоацаш хинна а пачхьалкхе. ХьалхагIа дIа мел яхача ханачул дикагIа кхетаду тахан, Германски Демократически Республика хьаяр еррига Европа санна, иштта немецки халкъа а исторе чухь гола тохара маIан долаш хиннилга.

Вай гIадлакха да, вай юбилей бакъан долаш вайна юкъе Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь, вай дика доттагIеи новкъости вола Леонид Ильич Брежнев хиларах.

Селхан Берлине кхаьчача хана хьон, веза новкъост Леонид Ильич, советски партийно-правительственни делегаци тха мехка бахача наха Iимерза тIаэцаро цIаьхка а хьахьеккхар, вай партешта, вай пачхьалкхенашта, вай халкъашта юкъе кIоаргта вежарий бувзамаш хилар. Хьо оаха гIаддаха тIанийцар Ленина парте — дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болхма авангарда викал хиларах тарра «Марша воагIалва» ях оаха хьога коммунизм хьалъеш доаллача, КПСС XXIV съездо хьакхайкаяь машара Программа чакхйоахаш хиларца дуне овлангара денз эргадоаккхаш доаллача советски халкъа викал хиларах тарра. Цу хана советски халкъагахьа а бувлаш дIаувтт тIа-тIа дукхагIа хулаш бола, шоашта юкъе лаим тха социалистически Германски Демократически Республика а йолаш бола тешаме доттагIий. Укх торжественни заседане Советски Союзен вежарашха йолча кхыча партейи викалаш хилара пайда а эпаш, дIаала безам бар тха, тахан Германе Социалистически едини парте Центральни Комитето, ГДР Пачхьалкхен советои Министрий Советои яьча решенегIа КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара, «Халкъашта юкъера машар чIоагIбарах» телача дунен халкъашта юкъерча Ленински преме лавреата новкъост Леонид Ильич Брежневна марксизма-ленинизма идеяш котъяхар духьа, социалистически содружества низэи цхьоагIон чIоагIъяр духьа, КПСС-ан СЕПГ-енеи юкъера денале барт-цхьоагIо, Советски Союзен ГДР-ен халкъашта юкъера доттагIали массе оагIорахьара вежарашха цхьана леладу гIулакхаши чIоагIдар духьа лоаттабеча къовсаме тIехдаьнна доккхий хIамаш карагIдувларах Карл Маркса орден ялар бахьан долаш тхоашта хинна доккха димахетари тхоаш гIаддахари. Мукъаба сона, веза Леонид Ильич, дег тIара даькъала а вувцаш хьайна ловпа бакха.

Германски Демократически Республика ткъаь пхиъ шу — из да тха халкъ социализма заман чу дахар, цун общественни бытие овлангара денз керда-ялар, дуненна революционни эргалопаш яра гIулакхца юкъе тха халкъо болхлой классей цун партей кулгалца хьинаре дакъа лацар. Йоахар дIахо СЕПГ ЦК Хьалхарча секретара. Цу тайпара кхоане бахьан долаш, эшаергйоацаш йола Маркса, Энгельса, Ленина идеяш долаш дар а хинна дIаоттар духьа къовсам лоаттабаьб немецки болхлой класса дикагIболча къонгаша. Социализм — из да антифашистски Духьален къовсамхой деган набахтенашкен концлагерашкен, интербригадашка, подполье а эмиграце а урауттадаь дола лерхIар. Цу кхоаненга сатувсаши из бахьан долаш къовсам лоаттабеши хиннаб гуманизманеи прогрессан тIехьалаьттараш. Тха болхлойн ахархойн социалистически пачхьалкхено шийн дийнача бакъ гIулакхашца кхоачаду баша-дика васкеташ. Уж да Вильгельм Либкнехти Август Бебели, Клара Цеткин а Франц Меринг а, Карл Либкнехти Роза Люксембурги, Эрнст Тельман, Вильгельм Пик а Отто Гротеволь а, Вальтер Ульбрихт, Герман Матерни, Отто Бухвици санна болча бицлургбоацача революционерий васкеташ.

Германски Демократически Республика ткъаь пхиъ шу — из ба тIагIертта къахьийта никъ, из я классови къовсаме чIоагIденнеи тоххамбаьи ха. Цу юкъа доккхий хIамаш даьл болхлой классо, ахархоша-кооператораша, интеллигенце викалаша, берригача къахьегамхоша, вай халкъа Къаман фронте вIашагIкхийттача дерригача низаша. Вай нагалаьцар кхоачашдаь атта гIулакх хургда аьнна хеташ цхьаккха а вацар цу хана, цхьабакъда еррига халонаши империалистически духьаленаши эша а яь вай воаш лийрхIар кхоачашдаьл. Общественни хIараней опыто бокъонца бакъду, Германе Социалистически едини парте хьахьекхаи цун кулгалца хьабенеи социализма никъ нийса хинна а болаш а хилар.

Нагахьа санна вай тахан тоалуш латтача, дерригача дунен тIа къоабалъяь тIайийцача социалистически пачхьалкхене дахаш хилча, нагахьа санна вай воай толамех ког гIортолга а еш, кхоаненга бIубенна хьеже, къаьстта белгалдаккха безам ба вай лоархIаме историческа бакъдар — советски халкъа турпалча къовсамо вай халкъ фашизмах мукъадаккхари прогресса наькъа тIа дала цунна торо хьеллари. Вай Германски Демократически Республика дегIайоагIилга вIачтIехьдала йиш йолаш хинна а дац, хIанз а дац Советий Мехкаца вежарий цхьоагIо йоацаш. Из лоарзагIьяккха йиш йоацаш йола вай политика принцип кIоаргта ший овлаш доахкаш я Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци яьлча денз адамлеп кхоане хьахьоккхача Ленин партенеп пачхьалкхенней шоаш тIехьа хилар гойташ хиннача немецки болхлой класса дикагIболча наха лоаттабаьча къовсамах. Цу уйланца 1945 шера вай халкъа хьаькъалашкен дегашкен кIоарга чIоагIде болабелар уж Советски Союзацара доттагIал. Советски Союзацарча доттагIала сийлахь-йоккхача идея аьттув баьккхар вай юххьанца дIадоладаьча гIулакхий, вай пачхьалкхе хьалъяра лард а хинна дIаэттар из. Цул совгIа, из доттагIал бахьан долаш а социалистически содружества дIакъастаргдоаца цун бIарчча дакъа хиларах а тахан дунен тIа эггара боккхагIеи влияни чIоагIагIа йолаши болча низа — дунен кхаь континенте чIоагIа чIоагIлуш латтача социализма низа юкъе я Германски Демократически Республика.

Германски Демократически Республиканеи Советски Социалистически Республикай Союзаи юкъерча доттагIало — йиззача бокъонагIа ала йиш йолаш да вай из — чулоац вай общественни вахара еррига оагIош. Вай из дIахо лела а дерга, чIоагI а дерга воай халкъий йраза духьа, социализман дерригача дунен тIа кхалданза боккха хулаш болча, уйлаш тIаувзача цун низеи духьа.

Вай Германски Демократически Республика хьахиларои дегIаахарои, йоахар дIахо Э. Хонеккера, иштта немецки лаьттан тIа а хьахьекхаб Маркса — Энгельса — Ленина хьехама лоархIаме низи цун коталои. Антифашистско-демократически переворотагара йолаеннача социализма лардаш йоккаргара хьайоагIачей дегIаена социалистически общество хьаярга кхаччалца йолчей бIарчча цхьан революционни процессе болхлой классо къахьегача дерригача адамашца цхьоагIо а йолаш чакхйоах шийн исторически унсси. Цун хоадамболлаш йола оагIув я вай делалеча марксистско-ленински цхьоагIонах — Германе Социалистически едини партех — латташ йола В. Пикеи, О. Гротеволеи кулгалца хьаяь болхлой класса цхьоагIо. Вай дегIаухача хIара этапе, вай общества вахара дерригача доакъошка, политически къовсаме, экономически, Iилма-технически, культурни дегIадаххара гIулакха я санна, вайна карагIдаьнна социалистически хIамаш Iалашдечеи тешаме лорадечеи, хIаьта иштта уж дале а е кхьдале в долча тохкамашта хьалхашка я санна, парте массаза а ше хьахьекхай тоххамах чакхъяьнна болхлой класса авангард санна, керда общество дIахьалхакхувла низ санна. Вай республике вайна карагIдаьннарех доккха дакъа доалл СЕПГ-еца доттагIал долча партей — христианско-демократически союза, демократически ахархой парте, либерально-демократически парте, къаман-демократически парте. Цу гIулакха новкъостал даьд иштта профсоюзий — болхлой йоккхагIйолча классови организаце, кагирхой, кхалнаьха союзий, еррига кхыча массови организацей, Германски Демократически Республика Къаман фронте вIашагIтехача дерригача низий общественни хьинаро а.

ДIахо Э. Хонеккера дийцар СЕПГ VIII съездо хьоттаяь социально-политически программа чакхъяккхара, болхлой классаи къахьегамхошха долча кхыча адамаштеи эггара чIоагIагIа эшаш дола лоархIамегIара хIамаш кхоачаштара тIаберзабаь СЕПГ-еси ГДР правительстваси беча балха хьакъехьа.

Вай республика айялар, аьлар цул тIехьагIа СЕПГ ЦК Хьалхарча секретара, социалистически пачхьалкхений дегIабарца дувзаденна да. Духхьал цу содружестве вIаштIехьдаьннад из айе, из айялар бIубенна дIахо гIоргда, дунен халкъашта юкъера лоархIам тIа-тIа дукхагIа шер а луш.

КарагIдаьннача лоархIамеча исторически хIаман санна боккха мах бу вай хIанз иштта 25 шу даьннача ВIаши Экономически новкъостал деча Совета, хIаьта воай низ макхоачча цунна новкъостал а ду вай. Цу хана хьалхарча плане латт Социалистически экономически интеграце стержень а хинна хьайоагIа потенциал шийн доалахьа йолча Советски Союзаца цхьана леладу гIулакхаш.

Укх тIеххьарча хана чакхдаьхад энергей белалеи проблемаш йIаьххача хапиа цхьана къоастаяра тIадерзадаь гIулакхаш. Вай низаш тIа-тIа дукхагIча даькъе промышленноста бIарчча доакъоши боахама комплексаши вIашагIъяра тIадерзадаь да. Юкъеккхувла Iилма-технически экономически потенциалаш юкъарчал доацаш вIашагIтоха лаьрхIа йола цхьана леладеча гIулакхий керда формаш. Къаьстта боккхача лоархIаме я массе оагIорахьара дIайолаенна интеграционни мероприятей планировани. Уж дерригa хIамаш — СЭВ-а Комплексни программа чакхъяхарах хьахинна лоархIаме результаташ. Интеграци сихъянза ярг ца хиларей сихъе лаьрхIачей плане доккха беркат даргдолаш йола результаташ. АргIанара пхе шера планаш цхьана оттаяро торо лу уж толамаш дIахо чIоагIдара.

Революционни болхлой бодамо лерхIача сийлахь-йоккхача хIамаех цаI массаза а империалистически тIемий балех дамле социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсамие мукъаяккхарах лаьттад. Дукха ха хьалхагIа денз дунен исторе лелам белгалбоахар социализм низ болашагIа дегIа ме ухи дунен халкъашта юкъерча политикана по еш йола влияни чIоагIагIа ме хули, машар чIоагIагIен тешамегIен хулаш йола факт я.

Латтанца ца боалаш социализманей капитализманей юкъе латтача, вай заман маIан белгалдеш болча къовсамо миллионаш а миллионаш а бола нахи цар хьаьнала хьийгача къих даьнна беркати дунен атомни тIема алаьна юкъе хIалакхургдола хIама хилийта йиш яц.

ЛерхIаш дола сийлахь-йоккха хIама кхоачашдара — чIоагIа машар Iалашбара — тIаерзаяь я ГДР арахьара политика из хьахиннача дийнахьа

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Веза новкъост Хонеккер!

Хьамсара Германе Социалистически едини парте Центральни Комитета членаш!

Хьамсара Халкъа палата депутаташ, Германски Демократически Республика Къаман фронта Къаман совета членаш!

Деза новкъостийи доттагIийи!

Вай гулденнад тахан геттара боккхача исторически чулоацама деза ди белгалдаккха.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъяларо адамашта биллача новкъа дунен социализм дегIаахара лоархIаме веха а хинна дIаэттад Карл Марксеи Фридрих Энгельсеи даьй мехка эггара хьалхара болхлойн ахархойн пачхьалкхе хьахилар.

Из иштта да, хIанаьальча из дар шун мехка къахьегамхой кхелашка овлангара хувцам хилар, милитаризманеи фашизманеи духьала социалистически идеалаш котъяхара тIехьа лоаттабаьча революционни къовсаме яьккха котало.

Из иштта да, хIана аьлча из дар социалистически мехкий содружества юкъара потенциал чIоагIгIа лаккхъялар.

Из иштта да, хIана аьлча из Европа исторе чухь, континенте дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дегIаухача геттара боккха принципиальни лоархIам болаш дар.

Из иштта да, хIана аьлча промышленно дегIабенача мехка социализм хьалъяра шун опыто чIоагIгIа девIайоалаяьй марксистско-ленински уйла, из капитала мехкашка классагIа болча вай вежарашта дика чIоагIало а я.

Немецки лаьтта социалистически строй котъялар коммунистий юкъарча гIулакха лоархIаме хургда дукхаза яьха Владимир Ильич Ленин бакъдувц хилар дизза чIоагIдир вахаро.

Кхетадеш а ма дий шун республика юбилей шуца цхьана Советски Союзен кхыча вежарашха долча мехкийи къахьегамхоша белгалдоаккхаш хилар. Из вай юкъара цIей, са ца кходеш фашизмаца лийтача, машар лорабаьча, демократеи социализмаи идеалаш котъяхара тIехьа къовсам лоаттабаьча а лоаттабеча а берригача наьха цIей хинна дIаэттад.

Са ираз хиннад Германски Демократически Республика 15 шуи, 20 шуя дузача енача СССР партийно-правительственни делегацешта керте латташ хила. Царех хIара юбилей яр прогресса новкъа шо дIахо долхача керда этап белгалъеш. ХIанз 25 шу дизад. Шо цунга долх укхаза новкъоста Эрих Хонеккера дика мадувццара боккъала геттара доккхий хIамаш карагIдаьнна. МоллагIа а мохк, моллагIа а халкъ де а доагIаш доккхал де йиш йолаш дар царех.

Оаш даьчун мах бе исторически масштаб эш.

Германена доал даьча классаша бIаь шерашка кхайкаьй низ барей расови тIеххиларей идеологи. Цар агрессивни политика беза бала болаш тIадаттар лоалахарча мехкий халкъий меттел, немций шоай а кхелашта. Укхазара, европейски континента юккъера дIалолалора долла хIама хIалакдеш хинна тIемаш, Германена малхбоалехьен малхбузехьен дадача мехкий маьршача гораштен юрташтеи тIакерчар цIера боагIа. Цийн Iодохийташ вIашагIа массаза лат, шинна а оагIорахьара нах массаза боабу дукхагIа хийра боалар нах, лакхлора моастагIал. Ала йиш я исторически хьаIовра гоамал. Европа халкъашта, царца германски халкъ а долаш, унзара хатараш тIаоттадаь йола фашизм германски империализмо хьадаьча зуламан эггара тIехбола унзара низ бар. Дунен шоллагIча тIем тIа хиннача фашистски агрессе кхы а чIоагIагIа хийра яьккхар Германии кхыдола мехкаши.

Вай, коммунисташ, чIоагIа дог раьза долаш хила доагIаш да социализмо, духхьал цо, «гордиев шод» бохабаь хиларах. Дунен тIа эггара хьалхарча социалистически пачхьалкхенга гIолла духхьал социализм хилар тIем тIа фашизма Iаьржа низаш дохадеча керттера лоархIам болаш. ГДР кхелаш цун халкъа лоIамагIа къоаста а еш социализм, духхьал из яр валар дахьача реакцех, агрессех, тIемах шун мохк мукъабаьккхар, европейски машар чIоагIбара лоархIамерчарех цхьа фактор а йир цох.

Фашизм йоха а яь, Советски Эскаро европейски кхыча халкъашца цхьана мукъалаьккхар немецки халкъ а. Ленина парте, Советий Мехко немецки къахьегамхошка машареи доттагIалеи кулг кховдадир. ХIаьта Тельмана парти кердача нийсхони гуманнии хьисапе йиний халкъа вахар эргадаккхара хала а беркате а декхар кхоачашде эттар.

Политически, социальни, культурни фронташка СЕПГ-о яьхача таханарча коталонашта юкъе Карл Либкнехта, Роза Люксембурга, Эрнст Тельмана, кхыча дукхача денал долча къовсамхой — интернационалистий синеи дегеи дакъа а да.

Тахан дага ца бохаш диса йиш яц вай «хьалхарча сахьата активисташ» оалаш бараш а. Советска Эскара салташца цхьана уж нах баьхкар тIема окопашкара, антифашистски подпольера, фашистски концентрационни лагерий кIарцхалаш долча саьргашта юкъера мабабаьнна. Царга яр мах баь варгвоаца Германе Компарте опыт, дунен халкъашта юкъерча коммунистически боламе баьча балха опыт. Царна гонахьа кхоталелар цу шерашка Малхбоалерча Германе мел хинна дерригa а дикагIеи сий цIенагIеи меллар.

ГДР хьахила йолаеннача хана хиннарех дукххабараш вайна юкъе бац. Бакъда тIехьа хьалкхувраштa цIаккха а йицлургьяц Вильгельм Пика, Вальтер Ульбрихта, Отто Гротевола, немецки лаьтта социализм хьалъяра исторе тIа сий дола оагIонаш язъяьча дукхача кхыча коммунистийн коммунисташ бозцарийн еза цIераш.

Ше даьха толамаш бахьан республика декхарийла я коммунисташта, эггара хьалха коммунисташта, болхлой класса авангарда. Марксизма-ленинизма принципаштеи идеалаштеи СЕПГ шеко йоацаш тешаме хилар — из да империализмои нацизмои айпбаьккха хинна мохк эргабаккхара геттара йоккхий халонаш эшаяйтар, социализм хьалъяйтар.

ГДР болхлой класси берригa къахьегамхойи шоай опытагIа тийшар марксистско-ленински парте кулгалдара лоархIам общественни хувцамаш толамца чакхдахара керттера, къоастамбеш йола фактор хиларах. Из харцде йиш йоацаш чIоагIдар, кхыча социалистически мехкий а санна, шун мехка опыто.

Массанена а ховш да шун республика йохае, европейски лаьтта чIоагIъяла цунна мукъа ца бала, суверенни пачхьалкхе хиларах тарра ГДР дунен халкъашта юкъе тIа ца эцийта империалистически гIозараш мел чIоагIа гIертар.

Бакъда уж иштта гIерташ хилар дохадир вежарашха йолча социалистически пачхьалкхений цхьана вIашагIкхийттача низаша. ГДР дунен халкъашта юкъе правови тIаэцилга дIадехар де лерхIача эггара а лоархIамегIчарех цаI хиларах тарра юкъеккхиьар Варшавски Договора юкъедолхача мехкий дерригача арахьарча политика программни документашта, компартей европейски дунен халкъашта юкъерчей совещаней решенешта. Иштта из тIаэцара тIехьара къовсам КПСС XXIV съезда машара Программа керттерчарех цхьа пункт яр. Кхоачашхила дезаш хинна из а кхоачашхилар. Исторе чухь эггара хьалхара немецки къахьегамхой пачхьалкхе йола Германски Демократически Республика официально тIайийцай тахан практически дерригача дунено, ВIашагIкхийттача Къаман Организацена юкъе законагIа йоагIа ший моттиг хьа а лаьцай.

Тахан Германски Демократически Республика — из низ бола а тоалуш йола а социалистически пачхьалкхе я, дунен халкъашта юкъерча вахаре хьинар дола а сий деш йола а доакъашхо я. Социалистически дунен дерригача къаманаша вежарашха доккхал ду шоай немецки новкъосташта карагIдаьннарех. Трагически событей боадона юкъе гIолла, халача шерий боадона юкъе гIолла гаьннардар бIаргаго ховш хьанараштa, ГДР халкъа нийсхо социалистически кхоане хьаяра дерригa шоай низаш, дерригa шоай хьинар дIаденнараштa эггара дикагIдола совгIат денний из! Из ений машареи къаманашта а адамашта а юкъера гIулакхаш беркате дерзадареи сийлахь-йоккха фактор йолча социализмана пайдане йола бацха дика аргумент!

Цунца дувзаденна уйла ца йича валац. Буржуазни мехкашта доал деча гIозараша дукха шераш даьхар Советски пачхьалкхе гIаэца ца тугаш. ТIаэцанза яланзар. ТIаэца тигацар Германски Демократически Республика. ТIаэцанза яланзар. ТIаэца ца тугаш бар Вьетнама Демократически Республика. Вьетнамски халкъо ше лоаттабеча къовсамца хIанз дерригача дуненга ше тIаэцийтай. Цхьабараш хIанз а тIехь Кубана экономически политически блокада, из тIа ца эцар политика лоаттаеш ба. ТIаэцанза-м яргьяц, ях вай тешаме!

Ха кхаьчаяц-теш, юххера а, историцара цхьа чоалхане йоаца урок хьаэца: социализмага бода никъ — из объективни процесс я. Из халкъашта доIам беш, общественни дегIаахара керттера хьашташ кхоачашдеш я. Из дIайоаккхалургьяц. Дезе я ца дезе а — из теркал ца дича даргдац.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

ВЕЖАРАШХА ВIАШАГIКХЕТАР

КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев керте латта советски партийно-правительственни делегаци 1974 шера 8 октябре вIашагIкхийтар СЕПГ ЦК Хьалхара секретарь Э. Хонеккер керте латтача Германе Социалистически едини парте кулгалхошца.

Республика 25 шу дизар немецки новкъостий цIаьхха а дег тIара даькъала а дийна, Л. И. Брежнева белгалдаьккхар, юбилейни торжествашта СЕПГ кулгалца дегIаена социалистически общество хьалъеш доаллача, вежарашха долча мехкаша машари массане юкъара кхерамзлен чIоагIъяр духьа лоаттабеча юкъарча къовсаме хьинаре дакъа лоацача ГДР халкъа йоккха политически къахьегамеи энтузиазм къаьгга хьахьекха хилар.

Э. Хонеккера СЕПГ Центральни Комитета, ЦК Политбюро цIерагIа Л. И. Брежневнеи кхыча советски новкъосташтеи дег тIара баркал аьлар республика 25 шу дизар деззача дакъа лацарах, белгалдаьккхар, ГДР коммунисташа, къахьегамхоша, дерригача халкъо СССР-царча вежарий цхьоагIонах социализман машарен наькъа тIа керда толамаш дахара бола тешам лоархIаш хилар. КПСС Центральни Комитетага, ЦК Политбюрога, советски къахьегамхошка, дерригача советски халкъага дег тIара моаршал лулга а дика мел дар хилар ловш боккха ловца дIаккхайкабелга а дийхар цо.

ВIашагIкхийттача дакъа лаьцараша шоайла дIа-юха хоамаш дир шоай мехкий политически халкъа боахамий хьала хьакъехьа. КПСС XXIV съездеи СЕПГ VIII съездеи Директиваша хьалхашка оттадаь коммунизми социализми хьалъяра декхараш кхоачашдара делама хьакъехьа. Хьахкайкадир СССР-ан, ГДР-ан юкъе массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш толаме дегIаухаш хилара шоаш дег тIара раьза хилар, бакъдир дIахо а уж цхьаца леладу гIулакхаш чIоагIъергдолеи шердергдолеи, вай партейи пачхьалкхений гIулакхий еррига сферашка, вай мехкий халкъаш тIа-тIа айхагIа гаргадигаргахьа гIулакх лелале шоаш кийча хилар. Вежарашха йолча кхыча пачхьалкхенашца цхьана Советски Союзои Германски Демократически Республикои магота чIоагIъергья социализма мехкий политически цхьоагIо, машара гIулакха хIама тоадар духьа кIоаргьергья СЭВ-а членаш долча мехкий социалистически экономически интеграце процесс, дегIаккхуваларгья Варшавски Договора организаце доазонел чухьа массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш, чIоагIбергба социалистически содружества оборонни низ.

ДIа-юха дагабаьлар дунен халкъашта юкъерча дукхача дешаех шоашта хетачоа. Къаьстта уйла тIаяхийтар европейски континенте кхерамале чIоагIъяра проблемана. ОагIонаша белгалдаьккхар Европерча кхерамзленахи цхьана леладеча гIулакхехи йола совещани сихагIа чакхъяккхар, цун тIеххьара фаза пачхьалкхенашта керте латтараш а болаш чакхъяккхар эггара хьалхарча лоархIаме хилар. Цар хьахкайкадир СССР, ГДР, социалистически содружества кхыча мехкий кхы тайпа социально-экономически системаш йолча пачхьалкхенашцара гIулакхаш машаре дахара принципий ларда тIа дегIаахара шоаш раьза хилар. Хьахкайкадир дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбара гIулакх дIахо шердараи кIоаргдараи тIаберзабаь социалистически мехкаша вIаши дага а дувлаш леладу никъ дIахо бахьа чIоагIа лаьрхIа шоаш хилар.

Германски Демократически Республика официальни партийно-правительственни делегаци Советски Союзе хьехар КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета цIерагIа бакъдир Л. И. Брежнева. ГДР кулгалхоша баркал а оалаш тIайийцар шоаш хьехар. Из визит 1975 шера бIаьстан юкъе хургйолаш барт вIаштIехьбаьккхар.

Хетараш бокъонца цхьатара долчеи дег тIарча доттагIалеи хьалашка чакхдаьннача вIашагIкхетара юкъе дакъа лаьцар иштта:

советски оагIонгахьара — КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министра Советски Союза Маршала А. А. Гречкос, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата Белоруссе КП ЦК хьалхарча секретара П. М. Машерова, КПСС ЦК секретара К. Ф. Катушева, Литвай КП ЦК хьалхарча секретара П. П. Гришкявичуса, СССР Министрий Совета Председателя заместителя И. В. Архипова, КПСС ЦК члена, ГДР-ерча СССР посола М. Т. Ефремова, КПСС ЦК члена, КПСС ЦК Генеральни секретара помощника К. В. Русакова, КПСС Центральни ревизионни комиссе члена, КПСС ЦК Генеральни секретара помощника А. М. Александрова.

ГДР оагIонгахьара — СЕПГ ЦК Политбюро членаша Г. Аксена, Г. Варнкес, Г. Гофмана, Г. Грюнеберга, Х. Зиндермана, В. Кроликовске, В. Ламберца, Г. Миттага, Э. Мюккенбергера, А.Ноймана, А. Нордена, П. Фернера, К. Хагера, В. Штофа, Ф. Эберта; Политбюро членалла кандидаташа И. Германа, Г. Клайбера, И. Лангес, Э. Мильхес, М. Мюллера, К. Наумана, Г. Тиша, В. Фельфес, Г. Шюрера, В. Яровинске, хIаьта иштта СЕПГ ЦК Дунен халкъашта юкъерча отдела заведующе П. Марковске.

СОВЕТСКИ ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦИ ДIАЯХАР

БЕРЛИН, 8 октябрь. (ТАСС). КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев керте латта, Германски Демократически Республика хьаяь 25 шу дизара хетаяьча торжествашка дакъа лоацаш хинна советски партийно-правительственни делегаци тахан Даьхене дIаяIаяхар.

СССР-ен, ГДР-ен пачхьалкхений байракхашца, моаршалаш телача транспаранташца егача Шенефельд яхача аэродроме делегаци накъебоаккхаш вар СЕПГ ЦК Хьалхара секретарь Э. Хонеккер, ГДР Пачхьалкхен совета Председатель В. Штоф, ГДР Министрий Совета Председатель Х. Зиндерман, СЕПГ ЦК Политбюро членаши членалла кандидаташи, республика Пачхьалкхен советеи правительстваи членаш.

Из накъайоаккхаш хиннараштa юкъе вар ГДР-ера СССР посол М. Т. Ефремов, Германерча советски бIун группа командующи эскара инарал Е. Ф. Ивановский, советски посольстваи ГДР-ерча кхыча советски учреждений болхлой.

Аэродроме бар ГДР-е аккредитовании бола дипломатически представительствашта керте латтараш.

Самолеташ гIеттача майдан тIа оттадаь герзашцарча низий кхаь тайпан — гIашлой, летчикий, морякий — сийлен ха дар; СССР-ен ГДР-ен пачхьалкхений гимнаш лекхар. Артиллерийски салюта 21 зали ек.

Сийлен хан мутIараштa хьалхашка гIолла хьаьл-Iо болалу новкъостий Л. И. Брежневи, Э. Хонеккери. КПСС ЦК Генеральни секретарь, советски делегаце членаш безаме вIашагIкъаст уж накъабоахаш хиннача ГДР официальни вахацара, аэродроме гулбеннача къахьегамхой викалашцара.

Детташ тIоараш а, «КПСС—СЕПГ!», «Фройндшафт — доттагIал!», «Дикача наькъа тIа хилда!» яхаш цIогIарч а долаш накъабоах берлинцаша советски хьаший.

Самолета лоамена юхе латтача СЕПГ ЦК Хьалхарча секретара Э. Хонеккера, Германски Демократически Республика кхыча кулгалхоша никъ дика бувц новкъоста Л. И. Брежнева, советски делегаце кхыча члений.

Самолето Москвагахьа букъ булл.

ГДР-ера СОВЕТСКИ ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦИ ЦIАЯР

8 октябре Берлинера Москве юха цIаккхьачар Германски Демократически Республика хьаяь 25 шу дизар деззача дакъа лоацаш хинна советски партийно-правительственни делегаци.

Делегацена керте латтар КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев.

Делегацена юкъе бар: КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр А. А. Гречко, КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, Белоруссе КП ЦК хьалхара секретарь П. М. Машеров, КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, Литвай Компарте ЦК хьалхара секретарь П. П. Гришкявичус, СССР Министрий Совета Председателя заместитель И. В. Архипов, КПСС ЦК член, ГДР-ера СССР посол М. Т. Ефремов. Делегацеца баьхка бар иштта КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш КПСС ЦК член К. В. Русаков, КПСС Центральни ревизионни комиссе член А. М. Александров.

СССР Пачхьалкхен байракхашца егача Внуковски аэродроме делегацена накъабаьхка бар новкъостий Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, И. В. Капитонов, КПСС ЦК членаш П. А. Абрасимов, Б. П. Бугаев, В. В. Кузнецов, В. Г. Куликов, Г. С. Павлов, К. У. Черненко, Н. А. Щелоков, КПСС Центральни ревизионни комиссе член О. Б. Рахманин, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник В. А. Голиков, КПСС ЦК Отдела заведующе заместитель Г. Х. Шахназаров, кхыбараш.

Делегацена накъабаьхка бар иштта СССР-ера ГДР посол Гарри Отт, ГДР посольства болхлой.

(ТАСС).

25 ШЕРА СОЦИАЛИЗМА НАЬКЪА ТIА

Новкъоста Э. ХОНЕККЕРА къамаьл

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

деиз. Германски Демократически Республика 25 шу — уж да Советски Союза гоннахьа кхотаеннача социалистически пачхьалкхений содружества дерригача дунен тIарча халкъех долча шеррача адамашца цхьоагIо а йолаш деррагIа къовсам лоаттабар бахьан долаш маьрша даьккха 25 шу.

Раьза хинна белгалдаккха йиш я вайга, машаре дахара политика хIанз тIа-тIа дукхагIа бе-бе строяш йолча пачхьалкхенашта юкъерча юкъмоттигий боарам а хинна дIаотташ латташ хилар. «Шийлача тIема» унзарей кхерамей ха дIаяьнначул тIехьагIа вIаштIехьдаьннад дунен халкъашта юкъерча кхоххама фаза юкъ дIайолае. СССР-ан США-ней юкъера юкъмоттигаш тоае вIаштIехьдалара цунца дувзаденна боккха лоархIам бу вай, хIана аьлча из тоаяларо, машар безаш волча хIаранена гуш мадарра, лоархIаме вайнии ю дунен халкъашта юкъерча гIулаккхий климата. Воай цхьоагIонкхошца цхьана Европерча кхерамзленнен цхьана леладеча гIулаккхаштен йола совешани гоа ца еши лакхагIча боарамеи дика чакхйоаккхаргйола гIулакх де гIерт вай дакъа доацача ерригача пачхьалкхенашта долча гIулакха. Вай республико хьинаре хьалдоаш гера дIадаккхаргахьа боаха конструктивни гIа.

Германски Демократически Республика арахьарча политика дарц хургья дIахо а, аьлар Э. Хонеккера, СССР-царен социалистически содружества кхыча пачхьалкхенашцарен вай вежарашха йола цхьоагIо халданза чIоагIъедга.

Вай халданза кIоаргду империализмаи колониализмаи Iазап тIера кхессачей дегIаахара къаьстта шоай никъ хержачен Азе, Африка, Гаргарча Малхбоален, Латински Америка халкъашцара воай гIулакхаш. Цунца цхьана вIаши гIоЙле хилара, юкъе ца гIертара, суверенитетен территоре бIарчаленн сий дара принципашка хьежна вай дегIакхула капиталистически мехкашцара воай гIулакхаш а. Цу гIулакха аьттув бола торонаш хьайнйолай ВIашагIкхийтача Къамий Организацена юкъе пхьатарра бокъонаш йола член ГДР хилара.

ХIаьта социалистически Германски Демократически Республика капиталистически Германе Федеративни Республикацарча юкъмоттигах лаьца аьлча, цунца даьча договорашен соглашенешен мел эша предпосылкаш хулийт гIулакхаш дертIадахарга бодача наькъа тIа дIахо дика хIамаш дара. Цу гIулакха йолаш йола торонаш белгала хIанз а кхоачаяланза я. Кхетадеш да, цу гIулакха шаккхе оагIув кийча хилен дика дар ловш хилеи езаш хилар. Вай лерхIар ГДР-ан, ФРГ-енен юкъерча бакъахарча гIулаккхаш шинна а германски пачхьалкхенна нетте, ерригача Европе кхоххам кIаьдбара дIахорча процессана а пайда бергба аьнна хеташ да.

ХIанз дексар сенах латт аьлча, белгалдаьккхар Э. Хонеккера, машар IалашбоаI даькъе карагIдаьннараш дIахо чIоагIдарах а латт.

Агрессивни империалистически гIозараша машарен кхоххам кIаьдбарен гIулакха духьале яр мультинациональни концернаш, къаьстта а тIемапромышленни капитал, вузкъа Iоадаран экспансенен тIаккхувш хиларца дувзаденна да. Цхьабакъда теркал ца деш дита йиш яц, кхоккам кIаьдбарца моастагIал долаш йола из позици кхоабар Китайски Халкъа Республика хIанзарча кулгалхошца тIа-тIа дукхагIа гучабувла цар барт хилар. Укх тIеххьарча хана къаьстта шаьра хьагучабувл из Пекина доал деча гIозараша НАТО-и ЭЭС-ен реакционни гIозараш хьаллоцаш хиларах. Цхьабакъда вай дог тийша да, халкъий, цу даькъе китайски халкъа а, бокъонца дола хьашташ бухсоцачча кхычача котдаргхиларах. Вай болхлойн ахархойн пачхьалкхенах дунна йиш яц, аьлар дIахо Э. Хонеккера, дерригача дунен тIарча паргIатонна, демократена, социализмена тIехьарча къовсамхошпарча бокъонца йолча солидарноста уйлано вай вIашагIдувзадолийтилга цIаькха а белгал ца доаккхаш. Вай халкъа юкъе, къаьстта а къонача поахала юкъе, дийна я пролетарски интернационализмаи антиимпериалистически солидарностен уйла.

Укх таханарча дийнахьа, аьлар Э. Хонеккера, кхоанарчен ломмарчен денга, вай социалистически пачхьалкхеяхаш дIайодача дIахорча ткъаь пхиъ шерага хьеж вай. Вай республика тIа-тIа дукхагIча массе оагIорахьарча бувзамаш вежарашка йолча ерригача кхыча пачхьалкхенашца вIашагIйийна а йолаш бIубенна дIаяьвлахашкахьа кхаргья коммунизмага бодача новкъа гIолла. ДегIаеиа социалистически общество хьалъяра тIагIертта къахьегаш кхы а цхьа шу даккха дийза Iергдац. Социально-экономически дегIаахар дIахо таьнагIа ме долда, дукхагIа лоархIам болаш хул керда общественни строй котъялара бухсоцача кхьачча хоадамболашагIа бакъахьегама овсарлен лакхагIа бола боарам яха ленински дешаш. Цу тайппара, тIехьа тIайрагIача хано дукхагIа дIадехаргда вайгара. Теоретически плане кIоаргагIа кхетаданзен практике кхоачашданзен даргдац социализма совленаш Iилма-технически революце дIадехарашца цхьана тарьяра декхар. Советски Союза гоннахьа кхотабеннача халкъий дезала член йолча вай республико дакъа лоац цу Iалаьмате новкхача кхолламеча гIулакха юкъе.

Германе Социалистически Единни парте IX съезда накъадолх вай. Боарам боацаш йоккхийча перспективашка хьожаш, вай кхетаду, вайна хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде дезаш хиларо шоай дерояга творчески низаш дIателга вай мехка къахьегамхошкара дIадехаргдолга, иштта дов вайна, вай социалистически пачхьалкхенаш гаргагIолла дIахо кхы а айхагIа хургдолгеи Ленина мохк хьалхалаттача цу содружества белгала исторически лоархIамера декхар кхоачашде низ болгеи.

1949 шера октябре, Германски Демократически Республика эггара хьалхара президент ше хержача дийнахьа, исторесула хьалхашка цIенача дегаца дIаоттар духьа массаза а сийлахь-доккхийча исторически декхарий боараме хила аьнна Вильгельм Пика бань тIахьехам дага а бохийта, нов. Э. Хонеккера шийн къамаьл чакхдоалаш дьаккхайкадир:

— Цунца белгалдоалаш дар дIадахача 25 шера вай дийрхIараш гIулакхаш. Цу уйланца дIело я воай низ махкарчи воай халкъа хьалхашкарен дунен революционни болама хьалхашкарен воай декхар кхоачашде гIертаргда вай. Вай кийча да воашта тIалатта бехкенкхам Советски Союза гоннахьа кхотаеннача социалистически пачхьалкхений содружествана хьалхашка бизза лелабе.

Даькъала хийла вай социалистически Германски Демократически Республика!

* * *

Новкъоста Э. Хонеккера къамаьл цкъа санна дукхаза а юкъагIдаьхар деттача тIоараша.

* * *

Торжественни заседане къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева. Гулбеннараша ура а эйтта, чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIаэц из.

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Геттара дика дIайолаеннай социализм немецки лаьтта. Из бакъду 25 шера ший промышленни производство бархIазза лаккхьача а дунен эггара чIоагIагIа экономически хьакъехьа дегIаенача итт пачхьалкхенна юкъе чIоагIа моттиг доацаш болча а шун мехка дегIаахара темпаша.

ХIаьта а керттердар из дац. Германи-м хьалха а яр индустриальни пачхьалкхе. Бакъда социалистически ГДР-е мара дуденнадац укхаза мехка бизза бола даьй а хинна дIаайттача къахьегамхой вахара хьалашка доккхий хувцамаш. ДIаьккхай эксплуатаци, дIадаьккхад производства средствашта йола частни доалахье. Иштача хьалашка эггара хьалха Iалашде йиш хилар керттердар — мадоаггIара общества пайдане къахьега йола реальни бокъо, цIаккха а кхы хургдоацаш бе болх ца хилар дIадоаккхилга, цу унзарча кхерама къахьегамхой кIалхарбоахилга, цхьатарра къахьегарах цхьатарра алапи лулга Iалашде.

Социалистически ГДР-е мара берригача гражданашта ховш дац мах боацаш шоашта тешшаме медицински гIулакх дергхилар, эггара халагIа а чоалхане а дарба дарах цхьа пфенниг а дала ца дезилга. Социалистически ГДР-е мара дIаьккхаяц малагIча средства лургья аз бераштa образовани яхаш еш йола сагото; школашка, техникумашка, институташка, университеташка вIалла мах боацаш дешар хьех, хIаьта дукхха а дукхагIболча студенташта пачхьалкхен стипенди тел. Тахан ГДР-е миссел цIаккха а немецки университеташкен массе тайпарча лакхерча дешара школашкен ииттал дукха болхлойн ахархойн бераш дешадаьгIадац. Из дерригa а, новкъостий, кхы дукхадар а социализм реально голаш хилар, немецки социалистически пачхьалкхенна реальни карагIдаьннараш бахьан долаш да. ХIаьта социализмана эггара а лоархIаме карагIдаьннар — из, дувцилге яц, ший социалистически даьхенах доккхал деш вола, коммунизма идеалашта тешаме вола, ший пачхьалкхен долча берката еш йола йоакхо вежарашха долча мехкий содружества хьаштех ца къоастаеш вола кердача тайпара саг хьахилар да.

Оаш сий дола никъ бенаб, деза немецки новкъостий, цунах доккхал де йизза бокъо а я шун. Укх исторически дийнахьа дIаэца оаш Советски Союза Коммунистически парте Централыни Комитетагара, СССР Лакхехьарча Совета Президиумагара, Советски правительствагара эггара тIехдола дег тIара доагIа, эггара цIенагIдола моаршал. Вежарашха дола дIайха моаршал а да, эггара дикагIбола ловца а бовккх Германски Демократически Республика халкъа 250 миллион саг волча советски халкъо!

ЧIоагIа, дIаьхдаь тIоараш а детташ новкъоста Л. И. Брежнева торжественни заседане президиумага дIалу КПСС Централыни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиумен Министрий Советен Моаршала текст, зале цIаькха цхьатарра дIаьхдаь тIоараш тох. Берригаш а хьалгIовт.

Деза доттагIий!

Социалистически общества эггара йоккхагIйола белгало я из кхоаненга кхача гIерташ хилар. Тхона хов хIанз шун ерригa уйлаши гIулакхаши дегIаена социализм хьалъяра Германе Социалистически единни парте VIII съездо оттадаь декхараш кхоачашдара тIадерзадаь долга.

Шоашта дагалаттар кхоачашдара мел эша долла хIама да шуга. Из йоккха производственни база, чIоагIа дегIадена Iилмеи техникеи я. Из боахам лелабарен экономикана лостам тела хареи дика тоенна механизм я, геттара дикача специалистий отряд, къахьегамхой йоккха квалификации организованности я. ХIаьта иштта мехка латта политически атмосфера, республика Къаман фронта, болхлой класса, дерригача халкъа ерригa организацеш ший тешамеча авангарда ши миллион саг юкъе волча коммунистий партена гоннахьа кхотаялар, парте кулгалхой, ший халкъа тешаме воI, къовсаме чIоагIвенна антифашист, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама вовзаш вола деятель Эрих Хонеккер керте латтача цун Централыни Комитета а цун ЦК Политбюрои а йоккха авторитет я.

Социализми коммунизми хьалъяра тIехьа лоаттабеча къовсама ах бIаь шерал совгIа опыт йолча тха халкъо, тха парте дика кхетаю шун парте, шун халкъа пачхьалкхено шоашта хьалхашка увттадеча декхарий масштаби уж чоалхане хилари. Тхона цIенча дегца, вежарашха лов, деза новкъостий, оаш доккхий толамаш дахар!

Ер шу, хьатIадоагIар а санна, цхьадолча вежарашха долча мехкашка халкъа Iаьдал оттадаь деза юбилееш хула шераш да. Дог гIоздоаккхаш да уж общественни, экономически, культурни дегIаахара тайп-тайпарча сферашка доккхий толамаш даьха шоай юбилейшка долхаш хилар. Уж толамаш къаьстта холу капиталистически дунен тIа цIаккха а ца хиннача тайпара экономически, социальни, политически чIоагIале йохара сурте.

Тхо тешаш да, социалистически пачхьалкхенаша вIаши дIа-юха леладу гIулакхаш кIоаргдаларга, уж чIоагIагIа вIаши кхотаенна хиларга хьежжа керда строй толашагIа хилар а дикагIа хьагуча доалаш хургхиларах. Духхьал цу лостамах дегIаух Советски Союзаи Германски Демократически республикаи юкъера гIулакхаш. Халданза кIоарглуш а чIоагIлуш а да вай шин партена — Советски Союза Коммунистически партенеи Германе Социалистически единни партенеи — юкъера доттагIлен тIехьа вIаши леладу гIулакхаш а. Ерригача сферашка гIолла айхача тайп-тайпарча бувзамашей контакташей вIашагIтох вай шин мехкара халкъаш, миллионаш бола нах юкъе а озаш. Дукха ха я СССР-а йоккхагIа ярех йола экономически портнер хинна ГДР дIаэтта. Тха наха шоай опытах дика хов: из партнер низ болаш, тешаме, ший декхараш цIена кхоачашдеш йолга. ХIаьта иштта тхона хов республика халкъа боахам бедалца, техникаца, кхыйолча продукцеца Iалашбеш оаха деш дола новкъостал ГДР-е хамбеш тIаэцнига а.

ХIанз тIехь-тIехьагIа лоархIам лакхлуш хьадоагIа Социалистически экономически интеграце доазонех вежарашха долча мехкаша вIаши леладу дукхача тайпара гIулакхаш. Оаха практически дIадоладаьд производства кооперацеца, цхьана планаш увттаярца, коллективни Iилман толхамаш дарца ювзаенна йола проекташ кхоачашъелга. Цу даькъе эггара хьалхарча плане дIаотт машиностроене дикали технически боарами лакхбар, доаграбедала база дегIайоалаяр, дунен социалистически рынкера продукце цхьадолча тайпай дефицитащ дIаяхар санна йола йоккхий проблемаш.

Шеко яц са, Германски Демократически Республика кхыча вежарашха долча мехкашца цхьана уж проблемаш кхоачашъеча, социалистически содружество Iилман-технически прогресс хьалха латтача доазонашка йоаккхилга Iалашдеча доагIаш дола дакъа лоацаргхиларах.

Оаха Советски Союзе дика кхетаду цу плане мел лоархIам болаш да советски экономика дегIаяр. Тха мехкара болхлой, колхозхой, интеллигенци чIоагIа хьинар айдаь къахьегаш ба, къахьегама овсарлен продукце дикали лакхъю, йоккхача темпаца социалистически производство дегIайоалаяра, цун эффективность лакхъяра, хIаьта цун ларда тIа халкъа вахара хьал кхы а дикагIа тоадара хьакъехьара парте XXIV съезда решенеш толамца кхоачашъяр духьа. Цхьа шу совгIа ха яьлча йислагIча пятилетка итогаш ергья оаха, хIаьта хIаназехьа а дог тийша ала йиш я: цар хьоккъаргда Советски мохк кхы а чIоагIагIа низ болашагIа хиннилга, коммунизм хьалъяра новкъа цо керда лоархIаме гIа баьккхалга!

Хьамсара новкъостий!

Вай шуца цхьана дахаш йола ха, дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта овлан тIара эргаяхара эшараш хьахинна ха я, эггара хьалха укхаза, Европе а еш. Тайп-тайпара общественни строй йола мехкаш Советски мехко шехьахиннача дийнахьа дениз масса хана кхайкадаьча тайпара, машаре дахара ларда тIа доалахошна юкъера гIулакхаш чIоагIдарга, вIаши пайдане долча тайпара гIулакхаш леладарга бода никъ буллаш латт. ХIаьта нагахьа санна тахан из декхар практически плане кхоачашдеш дале, укхаза духхьал дIаала доагIа: из хила йиш йолаш да эггара хьалха дунен социализм чIоагIъялар, дунен арене социалистически пачхьалкхений лоархIам боарам боацаш лакхбалар бахьан долаш.

Европейски машар чIоагIбара проблемай комплексе, довзаш долча бахьанашца, къаьстта моттиг дIалоац социалистически мехкий Германе Федеративни Республикацарча гIулакхаша. Цу деша вай массане а лоархIам боллаш теркам бу. Хетачох, цу даькъе тIеххьарча шерашка хьахиннача прогресса боккха мах бе бахьан да а мотт сона.

Белгалдаккха доагIа германски шин пачхьалкхенна юкъера гIулакхаш, машаре бахара принципий ларда тIа тоадаран дегIадоаладаран тIехьарча Германски Демократически Республика политика социалистически мехкий юкъарча курса лоархIаме дакъа а дунен халкъашта юкъера кхоххам, къаьстта Европе, лаьгIбара элемент а хилар.

ТIеххьарча шерашка социалистически мехкаштеи ФРГ-ней юкъера гIулакхаш моастагIал долаш, вIаши духьал гIерташ хиларгара вIаши пайдане дола машар тIехь гIулакхаш дIа-юха леладарга далар, европейски общественностo, цу даькъе, оаха кхетадечох, ФРГ бахача дукхагIа болча наха а хьаллоацаш да. Цунца гу тхона машарен кхоххам лаьгIбарен политико дIахо доахаргдолча толамий лард.

Долче, тхона-м хов, уж хувцамаш хилара раьза доаца, Iоткъам беш дола гIозараш хIанз а ФРГ долаш долга. Цар лоархI социалистически мехкашцара договораш хIанзарча хана данза ца доалаш даь хIама санна, хIаьта цар практически лоархIам минимумга кхоачабеш дIабаккха раьза а хургбар уж. Къайле йоацаш аргда аз: цу низий оагIув хьаллоацаш гIулакх да къаьстта совле яккха гIерташ, Малхбузехьарча Берлинах йолча йиъ оагIонгахьарча соглашенеца нийслуш доацаш леладер.

Оаха лоархI, чIоагIа низ тIабахийта шоай лоIамах а бехктскхаме лоархIаш а тайп-тайпара социальни системаш йолча пачхьалкхенаша даьр сов боккхача маьхеи доархIамеи хилар бахьан долаш кIезига хинна а политически ловзара объект хинна дIаотта йиш йоацаш хилар.

Социалистически содружества мехкаштеи ФРГ-ней юкъера гIулакхаш сихха дегIадоаладара лостамо ше нийса хилар практике хьахьекхад. Шинна а оагIонна дика хоалуш пайда лу цо юкъера гIулакхаш дикагIа кхетадара новкъостал деш йолча политически контактай даькъа а, хIаьта иштта экономически Iилман-технически гIулакхий, общественни организацей бувзамий, культурни гIулакхаш дIа-хьа леладара даькъе а. Дог тийша ала йиш я ФРГ-царча договорех хьахинна стабильни гIулакхаш дегIадахкара правови лардаш бокъонца болча чулоацамца халданза чIоагIлуш хилар. Цу новкъа дIахо даха кийча да тхо. Тхона хетачох из уйла йолаш хила еза вож оагIув а.

Кастта, шоана ховш ма хиллара, официальни визитах ФРГ канцлер г-н Шмидт Москве варга хьежаш да тхо. Из хургья правительства керте латташ цо эггара хьалха Советски Союзе ю визит. Федеративни республика арахьарча политика преемственностах ФРГ правительства кулгалхоша яь йовзаш йола заявленеш теркал а еш, тхо дог доахаш ла цига дIа-юха къамаьлаш даро шинна оагIонна пайдане дола бувзамаш, юкъера гIулакхаш дIахо дегIадоаладе ходам болаш дола дешаш къоастаде торо хургхиларга. Из хургда тха шинна мехка а, хIаьта иштта европейски машара гIулакха а хьашт дола хIама.

Новкъостий! Дукха низаш юкъедихьар социалистически мехкаша общеевропейски совещани гулъяра а из толаме чакхъяккхара а тIехьа къовсам лоаттабеш. Исторе чухь эггара хьалха цу тайпара вIашагIкхетилга чакхдаккхар атта гIулакх да аьнна хеташ дола сурт цIаккха духьал увттадеш дацар тхо. Бакъдар аьлча, халонаш совещане хила а хилар, хIанз йолаш а я. Царех цаIаш, иштта хила а йоагIац, цига дакъа лоацаш хинарий цхьадолча дешаех йола уйлаш вIашка нийслуш ца хиларах хьахинна яр, вожаш — царех цхьабараша шоашта пайда эцаргахьа гIулакх лостаде гIертарах хьахинна яр. Бакъда хIанз къаьгга гуш да Европера машар Iалашбара гIулакхо общеевропейски совещане болх гаргарча хана чакхбаккха безилга чIоагIа дIадехаш хилар. Советски Союзо, ГДР, кхыча социалистически пачхьалкхенаша мел могар ду, Европерча кхерамзленни машаре бахарен чIоагIа ларда йоллара новкъостал дергдола из совещани толамца чакхъяккха гIерташ.

Тхона хет цу совещане решенеш европейски континента пачхьалкхенашта юкъе шин оагIонгахьара а дукхача оагIонашкахьара а гIулакхаш политикага, экономикага, Iилмага, культурага, адамлен кхыча сферага дилла дикагIа чакхдахара новкъостал деш хургйолаш. Вай юкъара декхар да — къаьнарча Европен вахаре леррагIа керда эпоха — нийсагIа долча юкъерча гIулаккхийи, вIаши юкъерча тешамен эпоха, хьае новкъостал дар.

Цхьана вIашагI а елла вай содружества мехкаша чакхйоаккхаш йолча политика къаьгга хьахьокх: социалистически пачхьалкхенаш из гIулакх кхоачашдеча хьинаре дакъа лаца кийча хилар. Машарен доттагIлени кулг дIакхувдаду цар континента кхыча мехкашка, хIаьта конструктивни гIулакхаш юкъе оттар дог доахаш а я.

Из алхха Европана дена Iац. Из нийса да дерригдунен масштабагIа лаьрхIача а. Къамий машарей кхерамзлени хьалашка социальни прогресе Iалашъелга эггара лоархIамегIа дола гIулакх долча дунен халкъашта юкъерча политика Ленински принципаша хьинар айдаь йолча Советски Союзо, Германски Демократически Республико, социалистически содружества ерригача пачхьалкхенаша кIаьд ца луш къовсам лоаттабу тIема кхерам лаьгIбара тIехьа, тIема низаш вIаши духьал доахилга юха тохара тIехьа, герзаш кийчделга кIезигдараи царга дIадодар лохдараи тIехьа, герз дIадаккхара тIехьа. Из вай политика лаьтта мел бахача цIена уйла йолча наха мукIарло деш а хьаллоацаш а я.

Капиталистически пачхьалкхений цхьабола кулгалхой кIезиг-дукха кхета баьнаб боарам боацаш герз кийчдарца пачхьалкхенашта юкъера вIашдухьаленаш къесталургйоацилгах, дунен шин общественни системашта юкъера хIаьта а, къамашта кхерамзле отталургйоацилгах.

Цу дерригнеша торо хилийтар тIеххьарча шерашка герз кийчделга кIезиг-дукха лаьгIдарах йола лоархIаме соглашенеш е. Царех пайда а боал. Уж соглашенеш — юхьиг мара яц, хIанз дIахо даха деза. Цу хьакъехьа дIа-юха деш долча къамаьлий боккха лоархIам бу оаха, эггара хьалха — СССР-е и США-ей стратегически герзаш кIезигдара дIахо дечун, Централыни Европе тIема низаши герз кийчделгеи кIезигдара дечун а беш.

Шоана ма хой, новкъостий, Советски Союзо тIеххьарча хана герз кийчделга лаьгIдараи герз дIадаккхараи тIехьа хоадам боллаш йола массехк предложений оттаьлга.

Оаха, хоадам боллаш аьлча, ООН Генеральни Ассамблее ювца оттаьй дунен тIа кхерамзле, паьха вахара хьал, цар унахцIено Iалашъярца тарлуш боаца тIемен кхыболчен наькъаца Iалама средана а климата а Iоткъам белга дIадаккхарах йола предложени. Из предложени могаьй дукхача пачхьалкхенаша.

США правительстваца вIашагIдетталуш оаха дIахо а кийчъю эггара кхерамегIа дола, валар дахьаш дола химически герз хьаделга соцадарахи из дIадаккхарахи йола дунен халкъашта юкъера соглашенеш яра шинна оагIонна хьашт дола формаш.

Аз дукха ха йоацаш маллара, Советски Союз Средиземни форда тIара ядерни герз тIадола советскии американски кемаши хи кIала лела лодкаши дIадахара мичча хана барт бе кийча я. Тхо иштта тIехьа латт ядерни герза лаьттая кIала тохкам белга цIендаь дIадаккхара.

Уж да укх гаргарча хана бокъонца чакхдаха йиш я аьнна тхона хетача гIулакхех цхьадараш. Тхо тIагIертта тIехьа латтаргда цу предложенешта, машар безача низаша из кхетадергхилари хьаллоацаргхилари дог тийша а долаш.

Бакъда, тIема кхерам лаьгIбелген сихдаь герз хьаделга юхатохилген Iалашдара де йиш яри де доагIари цуща чакхдоал ала гаьна да. Сихдаь из герз хьаделга юхатохар а, тIаккха герз кIезигдарга ловлар а — уж я вай бухсоцаш кхача гIертача юкъарча декхара — массане а дерригa герз дIадаккхарга беча наькъа — керттера рубежаш.

Кхоккам лаьгIбара лоаттабаьча къовсаме даьха толамаш, шеко йоацаш, доккхий дале а, бакъда цох кхоачамбаь цхьаккха дича Iе йиш йолаш дац. Дунен халкъашта юкъерча вахаро керда проблемаш духьалъувттаю, къаьнарех дукхха яраш а къоастаяь яха гаьна йоллаше а. Гаргарчамалхбоален кризис хIанз а дIаяккханза я, из гIулакх бокъалгахьа даккхара хьалаш хьадаь доллаше а. Иштта хIанз а тIехьа Iалашдаьдац Индокитая халкъаш чIоагIIача машаре дахилга, хIанз мукъа арахьара низаш юкъе ца гIерташ шоай вахар хьалде йиш хилийта еза царга. Кхетадеш ма дий, из диза Кипра халкъа а доагIащ долга. ХIаьта иштта планета кхыча моттигашка а кIезига яц сатем боаца моттигаш.

Хьалха санна а, машари халкъий кхерамзлени духьа дунен халкъашта юкъера ира проблемаш къестаеча пайдане, хIаьта сога хьаттача, кхычунца хувца йиш йоацаши лоархIам болаш да социалистически мехкаша цхьана леладу гIулакхаш. Машар чIоагIбар духьа дунен халкъашта юкъерча арене вай политически гIулакхашта координаци яр, машар лорабара духьа Варшавски Договора чудоагIача мехкий герзашцаэча низаша вежарашха дIа-юха гIулакхаш леладар — уж Iалаьмате чIоагIа лоархIам бола фактораш а. Укхаза а, чура дегIадахкара декхараш кхоачашдеча санна, социалистически содружества пачхьалкхений барти цхьоагIои — вай дIахо йодача хана а толамаш доахаргхилара бизза тешам ба.

Новкъостий! Деза доттагIий! Укх тIеххьарча хана Европа юкъарен, хIаьта цул совгIа дунени лоархIам бола йоккхий политически событеш гуш хиннад вай. Дувцар да Португале фашизм дIаяккхараи Грецерча «Iаьржача полковникий» диктатура сий а доацаш йохарахи. Дукхача итташ долча шерашка эггара хьалха Европа фашистски режимех йизза IоцIенлургхиларах тешам луш йола бокъонца йола перспектива гучаьнпай. Бакъда, укх тIеххьарча деношка Лиссабоне латтача гIулакхаша хьагойт фашизм дIаяьккхачул тIехьагIа а реакци герз Iо ца дуллаш хилар. Цудухьа демократе низаш фе ца хилча даргдац.

Мукъаба сона укх трибуна тIара португальски халкъ вай хьаллоацаш хилар дIакхайкаде. кортамукъеи демократически Португали бахьан цар доаттабеча къовсаме бизза толам боаккхилга ловш-ловца бакхха! Оаха иштта хьаллоац шоай мехка дIайолаенна демократически процессаш дIахо дегIайоалаелга Iалашдеши дIачIоагIъеши дола Грецие патриотически низаш а.

Португальски фашизм дIаяларца цхьана португальски колониализм йохар а хилар.

Деткъеи итт шу хьалха укхаза, Берлине, цу ханарча кайзеровски рейха столице, буржуазни пачхьалкхений дипломаташ Африка екъаши цун доазонаш хувцаши хиннаб. Из дунен колониализма система, ше хьакхоллаш хиннарашта даим яхаш хургья аьнна а хеташ, хьаяь яккхара тIеххьарча актех цаI хиннай. ХIаьта тахан тIеххьара колониальни импери Гвинее-Бисау, Мозамбика, Ангола, португальски къамий-кортамукъален боламои португальски халкъа фашисташта духьаларча боламои вIашагIтехача низаша еттача хIамаша йохаяь дIайоаккхаш латт.

Португальски колониализм йохар — из африкански континенте колониальни лоал дизза цIендаьи дIадаккхара лоаттабеча къовсама йоккха рубеж я. Вай тешаш да, ерригa Африка — Доброй Надежды мысагара дёнз Малхбузен Сахарага кхаччалца — кортамукъа хургйола ши кастта хьатIаоттаргхиларах.

Социалистически мехкаш колонеш мукъайоахаш хинна къовсамхой даим чIоагIа хьаллоацаши массе оагIонгахьара новкъостал деши хиннад. Из вай интернациональни декхар санна лийрхIа а лийрхIад оаха, хIаьта дIахо йодача хана лоархIаг а да.

Колониальни Iазапах мукъадаьлначa халкъашца цхьана оаха даькъала юаш антиколониальни революце котаlонаш, из хIанзара истори Iалаьмате чIоагIа дегIадоаладеш долча хIамаех цаI а лоархIаш.

Халкъашта юкъе латтаргдолча гIулакхий кхоанарча ден уйла еш а, чIоагIен бохаргбоацеи машар хьабе гIерташ а долча вайна дика гуш да из декхар кхоачашдарга бода никъ атта боацилга. Машара гIулакха, кхоккам лаьгIбара гIулакха тIехьа латтараш санна цун хьинаре духьале ераш а болаш ба. Царна юкъе ба, халахете а, КНР хIанзара кулгалхой а.

ХIанз укх деношка 25 шу даьннад Китайски Халкъа Республика хьахинна. Халкъа революци котъялар сийлахь-йоккха событи хилар Китая вахаре, дерригача дунен революционни болам дегIабара. Оаха доагIа а доагIаш сий ду шоай халкъа хьашташ кхоачашдар духьа къам мукъадаккхараи шоай мехка керда социальни вахар оттадараи лоаттабаьча къовсама керте а этта шоашкара деналера гIулакхаш гойтача китайски коммунистий.

Бакъда, тахан кхычох ца кхах къоастаде йиш йоаца дадийнача а далац. Хала ца хийтача далац маоистски кулгалхошта дезаш хиларах Китай социалистически мехкашца хадара а, царна духьала къовсам лоаттабара а, дунен реакце эггара агрессивни низашца дегIалъахарен уж хьаллувцарен наькъа тIа этта хилар.

Тхо дог тийша да, цу тайпара харцахьара хьал даим латта йиш йоацаш долгах. Китая халкъа историцара, социалистически пачхьалкхенашца цо леладеча гIулакхашцара из баьде оагIув, китайски халкъо, шеко йоацаш, ше тIакIалтIа йоаккхаргхиларах теш тхо. Нагахьа санна тхоах лаьца аьлча, оаха даим низаш тIа а ахийтад, ухийтарг а да Китайски Халкъа Республикацара гIулакхаш тоадара, Китая коммунисташцара, къахьегамхошцара вежарашта доттагIали вIаши делалу гIулакхаши юхаметтаоттадара. Оаха лерхI СССР керттерча хьаштаташа дIадехаш санна, иштта Китая а, дунен социализма а, халкъий кортамукъален къовсама а хьашташа, дунен тIа чIоагIа машар оттабара а хьашташа из дIадех, аьнна.

Деза новкъостий!

Социализма моастагIаша дика кхетабу вай мехкий бартцхьоагIон лоархIам. Мадарра аьлча, цун духьала ю цар шоай керттера атакаш. Тхона ховш да шин система доазув декъалуча уллача ГДР империализмо къаьстта чIоагIа массированни Iоткъам белга. Денгара денга республике бахача наха моастагIал доаллаш йола пропаганда тIамехкаю, цо лерхIар — СЕПГ политика, ГДР халкъо хьалаьца никъ нийса бац аьнна шекваккхар, немций къахьегамхой социалистически республика социалистически пачхьалкхений сийлахь-йоккхача содружествах дIакъоастае ца мега а цун дIахийра яккхар.

Из-м хургдолаш дац. ГДР къахьегамхоша дика кхетаду классови моастагIчун тийшача балхий пропагандана тIехьашка фу латт. Уж доккхал деши лорадеши ба шоашта карагIдаьннар. Царна дика хов шоай боккъонца болей тешаламеч доттагIий малашб.

Белгала аьлча, ГДР хьахиларен дегIаярен исторе къаьстта дика хьагойт социалистически пачхьалкхений интернациональни барт-цхьоагIо вай хана мел лоархIам болаш я.

Советски коммунисташ дог цIена а долаш ала йиш йолаш ба: кхьметтале эггара чоалханеча хьалашка, гIулакх империалистически низашца гучахьарча конфронтацега оттарга дерзаш кхераме дийрзача а, вежарашха йолча ГДР хьашташ лоралара вIалла шек ца доалаш лаьттар тхо, аьнна.

Оаха, советски наха, чIоагIа доккхал ду Советий Мехкацара доттагIал СЕПГ, Германски Демократически Республика интернационалистски политика къа хинна дIаоттарах, из политика шун мехкарча миллионаш болча гражданий дагара хиларах. Тешаш хила, деза новкъостий, советски халкъ а шуца цу тайпара цIена доггуйла йолаш хиларах. Маркса, Энгельса, Ленина интернационалистски васкеташта тешаме йолча тха парте советски нах хьалкхебу ГДР къахьегамхошна доттагIален вежарашхен уйлаш йолаш. Хова, диц ца луш а хилалаш: мичча хана а, фуннагIа хуле а тхо шуца, шун оагIув хьаллоацаш да шоана. Тхо социализма оагIонгахьа, къахьегама, машара, къахьегамхой интернациональни вошала оагIонгахьа да!

Яха а яхийла, тоа а лойла Германски Демократически Республика!

ЧIоагIлуйла Советски Союзаи ГДР-ей юкъера доходоаца доттагIал!

Даькъала хийла социализма мехкий сийлахь-йоккха содружество — машарен прогрессен тешамбола чIоагIале!

Даькъала хийла коммунизм!

* * *

Новкъоста Л. И. Брежнева къамаьлага гулбенначар чIоагIа теркам тIабахийта ла а дийгIар, из дукхазза чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш детташ юкъагI а даьхар.

Къамаьла тIеххьарча дешашка уралатташ ладувгI, чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш ток, зале цхьатарра оваци ек, гулбенначар цIогIарч детт: «КПСС — СЕПГ!», «ДоттагIал — фройндшафт!».

«Интернационал» яха партийни гимн локхаш чакхъяьлар торжественни заседани.

* * *

Э. Хонеккерен Л. И. Брежневеи къамаьлашка боккхача безамцен теркам тIабахийтаи ладийгIар Советски мехкарча а дунен дукхача пачхьалкхений а миллионаш болча наха.

* * *

Цу дийнахьe а Л. И. Брежнева шийна КПСС Централыни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумои Министрий Советои тIадиллари СЕПГ Централыни Комитетага, ГДР Пачхьалкхен советаген Министрий Советаген уральски художникийн мастерийн кулгашца хьадаь памятни совгIат дIаделар. Из — самоцветех яь композици: Советски Союзеи Германски Демократически Республикаи пачхьалкхен байраккхаш.

— Цу самоцветаша — аьлар нов. Л. И. Брежнева, — хьахьокх дукха ха хьалхагIа денз вай доттагIала ларде улла маIан — тешаме а, юхадаргдоацаш а, дог-цIена а хилар.

СЕПГ ЦК, ГДР Пачхьалкхен советен Министрий Советен цIерагIа Э. Хонеккера дегтIара баркал аьлар совгIат даларах КПСС Централыни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиумаи Министрий Советаи.

СЕПГ-ан, КПСС-ан, ГДР-ан, СССР-ен халкъий дохаргдоацачен деналерчен содружества символ санна дIаделар Э. Хонеккера советски партийно-правительственни делегацена памятни совгIат — металлах даь В. И. Ленина барельефни портрет.

ТАДЖИКСКИ ССР. ИйслагIча пятилетка шерашка республикера хий дехка лаьтташ 70.000 гектар дукхагIа хургда. Ирригационни балхашка дохийт 887 миллион сом.

Республика къулбехьенерча Гараутински аренера эрий дала лаьтташ дIахо карадерзадеш да. Укхаза хьалъергья низ бола насосни кхо станци, лаьтта кIал гIолла хий лела 100 километр системаш йохкаргья, 14 километр дIаьха магистральни канал доаккхаш латт, участкашта еш планировка я.

СУРТА ТIА: планировочни балхаш деш ба «Вахшводстрой» треста СМУ-2 мелиораторащ.

В. СТЕЧЕНЦЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI., 10 октябрь, 1974 шу.

25 ШЕРА СОЦИАЛИЗМА НАЬКЪА ТIА

Белгалларча ден сийна

БЕРЛИН, 7 октябрь. (ТАСС спец. корр). Тахан Германски Демократически Республика вахаре белггалара ди да. Нийсса 25 шу хьалха, 1949 шера 7 октябре хьакхайкайир Германе исторе эггара хьалхара болхлойн ахархойн социалистически паччахьалкхе.

Цlей дездеча дакъа лоацаш КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев куерте латта советски партийно-правительственни делегаци хилaро къаьстта лоархIам болаш ду из цIей. Новкъосташа Э. Хонеккерен Л. И. Брежневен къамаьлаш даьча торжественни заседанех хилар СЕПГ-и КПСС-и, Германски Демократически Республикан Советски Союзен дохаргдоаца вежарашка дола доттагIал къаьгга хьадьокха гIулакх.

Тахан итташ эзараш къахьегамхой гулбелар Карл-Маркс-аллее. ГДР столица бахархоша Берлина эггара хьалхара социалистически улица оал цох: из хьалхьий республика хьахиннача хьалхарча шерашка.

ГДР 25 шу дизарца дувзаденна укхаза хилар къаман халкъа эскара парад.

Трибунаш тIа — СЕПГ ЦК членаш, Халкъа палата депутаташ, немецки болхлой болама ветеранаш, производстве хьалхле лелаераш, Iилман культуран деятелаш, ГДР къаман халкъа эскара инаралаши эпсараши. Укхаза я цIей дездеча ена советски общественноста делегаци, Сийлахь-боккхача Даьхен тIема ветераний йоккха группа, республика кхыбола хьаьший.

Центральни трибуна тIа бовл КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев, СЕПГ ЦК Хьалхара секретарь Э. Хонеккер, ГДР Паччахьалкхен совета Председатель В. Штоф, ГДР Министрий Совета Председатель Х. Зиндерман, советски делегаце членаш — КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр А. А. Гречко, КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат Белоруссе Компарте ЦК хьалхара секретарь П. М. Машеров, КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, Литва Компарте ЦК хьалхара секретарь П. П. Гришкявичус, СССР Министрий Совета Председатела заместитель И. В. Архипов, КПСС ЦК член ГДР-ера СССР посол М. Т. Ефремов, СЕПГ ЦК Политбюро членаши членалла кандидаташи, ГДР Паччахьалкхен совета членаш. Гулбеннараша уж тIаэц чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш детташ, моаршал хеттаж.

ГIуйрийна 10 сахьат доал. Лркх ГДР паччахьалкхен гимн. Карл-Маркс-аллея тIа воагIа парад тIаэцаш вола СЕПГ ЦК Политбюро член, ГДР къаман оборона министр эскара инарал Г. Гофман. Министро хьаьц парада командующе рапорт, парадага кийчдаьча эскарашта ю боакхх, тIемахой даькъала боуц Германски Демократически Республика цIейца.

Парад хьайийлар тIема дешара заведенешка дешаш бaшара. Нийса гIа боахаш тIераша хьаьлар герзашца кийчдаьча деррига тайпай подразделенеш, хьахьскхар тIема техника, Берлине хиннача тIема парадо хьахьекхар ГДР къаман халкъа эскар Варшавски Договора мехкий вежарашка долча эскарашца цхьана белаж белажагIа а теха республика къахьегамхошта карагIдаьнна социалистически гIулакхаш лораде, машар лораде кийча хилар.

* * *

Парад йистеьнначул тIехьагIа советски партийно-правительственни делегаци хилар цIейга кийчъеннача Берлина улицаш тIеи майдаш тIеи. Новкъостага Л. И. Брежневга кхыча советски хьаьшашкей дIайха моаршал хийттар эзараш берлинцаша.

Цу дийнахье а КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежневи КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр Советски Союза Маршал А. А. Гречкои Германерча советски эскарий Группа командоване бийха советски тIемахой болча хьоашалгIа хилар. Беза хьаьший чIоагIача дега йовхалца тIайийцар салташа, эпсарашеи цар дезалхошеи. Новкъостий Л. И. Брежневи А. А. Гречкои хьежар лични состава вахарга, бытаген тIема дешарген.

ДIайха, дег тIара къамаьл хилар, из деш новкъоста Брежнева дийцар ленински парте кулгал а деш Советски мехка къахьегамхоша пятилетка диъ-лагIча, къоастамбеча шера задаиеш толаме кхоачашъе гIерташ тIагIертта къа миштa хьег. Цо иштта дийцар машар дIахо чIоагIбаран дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбар кIоаргдаран тIаерзаяьча КПСС-ен Советски пачахьалкхени арахьарча политиках.

ВIашагIкхетар чакхдаьлар тIема гIулакх дерашеи цар дезалашеи художественни самодеятельноста концерт оттадарца.

Новкъостаща Л. И. Брежневцеи А. А. Гречкоцеи вIашагIкхийттача дакъа лаьцар советски эскарий Группа главнокомандующе эскара инарала Е. Ф. Ивановскеи ТIема совета члена, Группа Политически управлене начальника инарал-полковника И. С. Медниковеи.

* * *

Цу дийнахье а СЕПГ Центральни Комитето, ГДР Паччахьалкхен совето, Министрий Советои Къаман фронта Къаман советои Германски Демократически Республика вIашагIъелла 25 шу дизарца дувзаденна прием йир.

Приеме бар новкъостий Э. Хонеккер, В. Штоф, Х. Зиндерман, СЕПГ ЦК Политбюро членаши членалла кандидаташи, республика правительства членаш, кхыбола кулгалду партийни паччахьалкхени деятелаш, общественноста викалаш.

Советски оагIонгахьара бар новкъостий Л. И. Брежнев, А. А. Гречко, А. А. Громыко, П. М. Машеров, К. Ф. Катушев, Литва КП ЦК хьалхара секретарь П. П. Гришкявичус, СССР Министрий Совета Председатела заместитель И. В. Архипов, ГДР-ера СССР посол М. Т. Ефремов, КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш К. В. Русакови, А. М. Александрови, Германерча советски эскарий Группа главнокомандующи эскара инарал Е. Ф. Ивановский, ГДР-ерча советски посольстваи кхыча советски учрежденейи болхлой.

Приеме бар ГДР-е аккредитованни йолча дипломатически представительствашта керте латтараш.

ГДР-еи Советски Союзеи Паччахьалкхен гимнаш лекхар.

Гулбеннарашка къамаьл дир ГДР Паччахьалкхен совета Председатела В. Штофа.

СЕПГ Центральни Комитето, ГДР Паччахьалкхен совето, Къаман фронта Къаман советo тIадиллярца цига мел хиннача моаршал хьаттар цо. Оаха къаьстта дег тIара моаршал хоатт дукхача мехкашкарча хьаьшашка, хIаьта эггара хьалха, Советски Союза Коммунистически парте Генеральни секретарага, тхоай везача доттагIага а новкъостага а Леонид Ильич Брежневга.

Юбилейни деша ювзаенна яьча итогаша чулоац тха социалистически паччахьалкхен, из дегIаяра а тоаялара а, цун ткъаь пхиъ шерарча наькъа а баь лакха мах. ХIарансна гуш дола толамаш дахара наьха дегаш урауртталдери уж оарцагIбоахари цаI йола болхлой класси цун марксистско-ленински парти — Германе Социалистически единни партия я. Тха социалистически демократически республика тахан вайна гуча тайпара хилийта йиш хинай городеи юртеи миллионаш болча наха шоаш ца кхобеш къахьегарах.

Тхона карагIдаьннарий чIоагIа ларди дIахо прогресс яра бола тешами, белгаллир В. Штофа, Советски Союзацеи социалистически содружества кхыча паччахьалкхенашцеи дола доттагIали айхха цхьана къахьегари да. ГДР халкъо дег чу кхоаб ше мукъадаьккхарашта аьнна доккха баркал — котало яьккхача цIеча Октябра мехкара, цар цIенча дег тIара, шоашта йолча гIоаленна доацаш даьча гIонои хьалдацарои дунен халкъашта юкъера классови солидарность хьалхьекха бола нах. Советски Союза гонахьа кхотаеннача Социалистически содружествах дIакъаста йиш йоаца, цох доалла дакъа а долаш, тха республика дIахо а ший дакъа хьоргда социализма нийсхон гIулакхо толам баккхара юкъе.

(ТАСС).

ШЕФАША НОВКЪОСТАЛ ДУ

Сунженски районера XX партсъезда цIерагIча подшефни колхоза 35 гектара тIара хьажкIаш чуэцаш новкъостал де лаьрхIад Грозненски локомотивни депо тепловозникаша.

ХIанзале 400 созгIча саго 30 гектара тIара хьажкIаш чуийцай.

Дика къахьийгад укхаза машинисташа Айрапетов Владимира, Давыденко Николая, Мальцев Александра, Дикал Евгения, техничкаша Переведзева Еленас, Кожевникова Галинас. Цар хIаране 1,5-2 норма кхоачашъеш баьб болх.

* * *

Грозненски тепловозникаша толамца кхоачашду тIаийца социалистически дехкараш. Ер шу доладелча гIоне I эзар совгIа беза мухь тIабола составаш дIайигай локомотивни бригадаша, нормал тIех миллион тонн совгIа халкъа боахама мухь дIа-хьа бихьаб.

Укх депошка тепловозий водителаша Даьхен рапорт делар 1974 шера план кхоачашъяь хиларах лаьца. Къахьегама овсарле лакхьяра задаши 3,9 процент совгIа кхоачашъяьй. Планал совгIа 200 эзар сома маьха паччахьалкхенна пайда баьб тепловозникаша.

Пятилетка диьлагIча, къоастамбеча шера задани ханал хьалха кхоачашъяра хетаьяча социалистически яхье хьалхара моттиг лелаеш хьайоагIа машинист - инструктора коммуниста Ильязов Нльдуса кулгалдеш йола локомотивни бригада. Цу коллективо 215 тонн дизельни доагор кходаьц, нормал совгIа 260 эзар тонн мухь дIа-хьа а бихьаб.

Сийлахь - боккхача Октябра 57 шу дизара накъаболхаш кхы а чIоагIагIа социалистически яхь яьржай тепловозникашта юкъе дизельни доагор кходара.

Хьайбаш меца хургдац

КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп луш дика хьоккхамаш гойташ къахьег укх шера тха совхоза хьайбаш лeладераша.

Иштта, кхаь квартала халкъ-боахама планагIа 820 тонн дIадала дезаш хиннача цхьоалагIа октябрь тIаккхоачаш 856 тонн дулх дIаденнад цар паччахьалкхенна.

Из толам бозкхача доккха новкъостал дир хьайбаш лeладеча бригадашта болхлошта юкъе шерра яьржача социалистически яхьо, къаьстта наьха балхацара материальни моральни безам совбаккхара гIулакх дика вIаштIехьдаккхаро.

Кхоъ бригада я хьайбаш леладеш: дулха кхоаба доахан лeладу ши бригадеи хьаккхарч лелаю бригадеи. ХIара квартале совхова беррига хьайбаш леладерий собрани ю. Цига социалистически яхьа итог ю, яхье котало яьккхача бригада балха опыт ювцаш хIаьта совхоза кулгалхоша керда деххараш уттаду хьайбаш леладерашта хьалхашка, гучабоах пайда эцанза йиса резерваш. Яхье хьалхара моттиг яьккхача бригадана карара кара тела. Цlе байракхи 100 сом ахчеи лу.

Совхоза Цlе байракх хIанз Арбиев Хизира кулгалдеча «Прогресс» яхача хьайбаш лeладеча комплекса коллективага я. Укх шера шоллагIча а кхоалагIча а кварталашка бригадашта юкъе яьржа хиннача яхье котало яьккхай цу коллективо.

Бригадашка хIара бетта ю яхьа итог. Дулха доахан кхоабача хIара бригадя 7—8 звено я. Бетта яхьо хьалхара моттиг яьккхача звенона карара кара тела цIе вымпели 15 сом ахчан премии лу.

Эггара дуккагIа ахчан премеш яьхай Арбиева бригадерча Ганучаева Марема Шахбиев Джунаидеи кулгалдеча звеноша.

Дийнахьеи буси хIара хьайбана 500 грамм дулх тIаккетийт цу звеноша.

ДикагIболча хьайбаш лeладерий сийна хIера дийнахьа «Молния» яха къахьегама листокаш арахец бригадашка.

Шерра социалистическа яхь яьржай доакъар Iалашдеш боахкача наха юкъе а. Хьайбаш кхоабаш болх бераш санна морально а материально а белгалбоах доакъар Iалашдеча дика хьоккхамаш гойташ къахьегараш а.

Кхоъ отделени я боахаме. ЦхьоалагIеи шоллагIеи отделенеш доакъар Iалашдеш я. Цу отделенешка лаьрххIа вIашагIъехка механизированни звенош я. ХIара звенос къаьстта цхьа болх кхоачашбу. Масала, цхьа звено йол кийчъеш я, шоллагIъяр боарамагIа йокъаенна йол цунах аргIаш деча звенона хьатIаккхухьаш я.

Доакъар Iалашдара балхаш хIанз чакхдоалаш да. АргIаш даь дIаоттаьй йол, ча. Къаьстта дика хьоккхамаш гойташ къахьийгар аьла аргIаш деча Ибрагимов Iалауде кулгалдеча звенос. ДукхагIа йолча хана цу звенога яр карара кара тела совхоза цIе байракх. Кхаь дийнахьа нормагIа 60 тонн хьалйотта езаш хиннача юкъера лаьрхIача 80 тонн хьалйоттар звенос. Йол, ча, силос Iалашъеш механизаторашта юкъе дика къахьийгар Масиев Мовлас, Сайханов Мовладе, Шахидов Атас, Асхабов Мовлас, Мусаев Сайпе, Ахмадов Ювсапа. Доакъар Iалашдеш премеех 70 сом ахча даьккхар царех хIаране.

ПланагIа йол 1850 тонн, силос — 11 эзар тонн, ча — 3650 тонн, концентрированни доакъар—5200 тонн Iалашде дезаш дар тхо. Хьайбашка уж меца доацаш, дулх тIаккетийташ Iа даккхийтара юъамболаш доакъар Iалашде карагIдаьннад совхоза къахьегамхошта. Иштта, йол — 1800 тонн, силос — 11,5 эзар тонн, ча 1500 тонн Iалашдаьд. ХIанз а соцадаьдац силос кийчъяра балхаш. Из мах бола доакъар 12 эзар тоннал совгIа Iалашдергда оаха. ХIаьта концентрированни доакъар дукха хIама ца эшаш ялх эзар тонн хургда.

Гарга я Iа даккхийтара хьайбаш чусоцаде деза ха. Из кхета а деш сихбенна хьайбай помещенеш тоаеш ба совхоза къахьегамхой. Цу гIулакха лаьрххIа вIашагIъелла совхоза гIишлош ю бригада я. Дика къахьег гIишлош тоераша. Хьайбаш дIаоттаде 3600 моттиг кийча я. Ер бутт юкъекхачалехьа тоаьь кийча хургья йисараш а.

М. ДАБРИЕВ,
«Шалинский» совхоза керттера зоотехник.

Грозненски шурий совхоза шоллагIча отделене халкъа тIахьожамхоша дукха даьл пайдане гIулакхаш. Цар группана керте латт отделене воккхагIвола бухгалтер коммунист Каримов Абдул. Къаьстта дукха дар цар де деза гIулакхаш ялат чуэцача хана. Ялат дика чуэцарга, из доаца дайтарга хьожаш кхай тIа хулар уж.

ХIанз гурахьа дIадувча ялатага, кхыча балхашка хьожаш ба уж.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) отделене халкъа тIахьожамхой: тракторист Шуаипов Ада, группа председатель Каримов Абдул, слесарь - наладчик Манкиев Нурдин бергболча балха планага хьожаш ба.

Н. ЛИТОВЧЕНКО сурт.

ШУРИЙ ПРОДУКТАШ— ДУКХАГIА

Дукхача хана денз производственни декхараш тIехкхоачашдеш хьайоагIа Грозненски шурий комбината коллектив. Иштта ханал хьалха, 11 сентябре кхоачашъяьй комбината къахьегамхоша ийс бетта план а. Планал совгIа дукха пайда баьб цар. ПланагIа 7 миллиони 901 эзари сома арахеца еза продукци 8 миллиони 665 эзари сома маьха арахийцай. Арахийца продукци еррига хIана яьккхаяц аьнна, 8 миллионаи 551 сомаи маьхал яьккхай. Из планагIа лиирхIачул 686 эзар сомал дукхагIа я. ХIара денна лакхъю укхаза къахьегама овсарле. Иштта планагIа лаьрхIа хинначул 5,3 процент дукхагIа лакхъяьй из укх ийс бетта.

Дика къахьегаш хиларца къаьстта белгалъяьнна я. Т. Шапошнаяс кулгалдеш йола разливочни цеха, Ш. Магомадовас кулгалду творожни цеха бригадаш.

Новкъосташта масал луш къахьег аппаратчицас Л. Чусовицынас, болхлочо И Самарцевас, иштта кхычар а.

Л. АУШЕВА.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Вай республике дика бовзаш ба «Ассинский» совхоза сомий бешамаш лелаераш. ХIара шера боккха хьувкъам кхебу цар совхоза бешамашка. Пятилетка йолалуча хана дош деннадар совхоза коллективо сом баккхара а из паччахьалкхенга бохкара а пхе шера план диъ шера кхоачашъе аьнна. Из декхар кхоачашдара гарга я хIанз совхоз. хIаьта толашагIа вола сомий бешамаш лелаер Адуев Халат керте латта бригада кхоачашъяь яьннай ший пятилетка, вешта аьлча ший пятилетка диъ шера кхоачашъяьрий мугIаре дIаэттай бригада коллектив. Соахка хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 300 центнер Iажаш чуберa укхаза, хIаьта укх шера кхы а дукхагIа летаб Iажаш. Пхе шера планагIа 4330 тонн сом паччахьалкхенга бохка безаш хиннача Адуева бригадо хIанзле 4400 тонн бекхаб, хIаьта цхьа эзар тонн Iажаш укх шера кхы бохка а лерхI.

Массехк бIаь тонн ехкача пятилетка кхоачашъяь йоал В. Фитколенкос кулгалду бригада а, хIаьта хIанз чуэца езаш дика лета латтача гаьнаш тIара кIезигагIа боахе а 1,5 эзар тонн Iажаш баха лерхI бригадо.

С. СУЛТАНОВ.

Шура—планал совгIа

Дика хьоккхамаш гойташ къахьег укх шера Малгобекски района «Кавказ» колхоза хьайбаш леладераша. Ийс бетта планагIа паччахьалкхенга 8000 центнер йохка езача ханал хьалха 8500 центнер шура ехкай цар. Из толам боаккхаш къаьстта доккха дакъа лаьцар колхоза шоллагIча шурий-товарни ферма коллективо.

Хьайбашкара йоаккха продукци лох ца еш къахьегаш ба «Кавказ» колхоза хьайбаш леладераш хIанз а.

М. ДАСКИЕВ.

СЕРДАЛ ТЕЛАРИЙ ТОЛАМ

Керда къахьегама толамаш даьхад пятилетка диъ-лагIча, къоастамбеча шера Грозненски объединенни ТЭЦ-а № 1, № 3 йолча электростанцей коллективаша. Толамца кхоачашъяьй йIовхалеи электрически энерги хьаяра а дIахецара а ийс бетта план. Планал совгIа арахийцай ялх миллион киловатт-сахьат электроэнергии 10 эзар гигакалори йIовхали. Уж толамаш даьхад энергооборудоване балха технологически режим бакъахьа лелаяр бахьан долаш. Электростанцей еррига оборудовани Iан замалахьа болх бара кийчъяьй. Социалистически яхье хьалхалатташ хьабоагIа котло - турбинни цеха боккхагIбола машинисташ В. Ельцов, А. Волкова, электрослесараш-прибористаш Г. Брякунов, А. Асуханов, иштта кхыбараш а.

Х. СУРУДЖАНЦ.

П ОКТЯБРЕ 30 шу ДУЗ ТУВИНСКИ АССР

ДОТТАГIАЛАХ ДАЬННА БЕРКАТ

Григорий ШИРШИН,
КПСС Тувински обкома хьалхара секретарь, СССР Лакхехьарча Совета депутат.

Ткъаь итт шу дIададьннад Тува Советски Союза юкъеена. Исторе бустамашка диллача йIаьха ха яц из. Цхьабакъда кхыча хьалашка еш хилча бIаьш шераш эшарглолаш йола социально-экономически культурни эргалонаш яьй цу юкъа Туве.

Советски Iилмахой новкъосталца 1930 шера хьадаьд тувински йоазув. Тахан 168 общеобразовательни школе дешаш да хьалха хиннача кочевникий - доахан леладаьрий деррига бераш. Массава юкъера дешар дийша хургвола гIулакх чакхдоалаш латт. Укхаза я педагогически политехнически институташ, пхиъ юкъера дешара заведени. Республике вахача хIара 10 эзар сага 200 студент кхоач — США-рчул, Англерчул е Францерчул дукхагIа.

Ткъаь итт шера Туве хьалхьаь шовзткъа совгIа предприяти. Промышленни производства объем 1944 шерaца ии?ьача 47,5-зза йоккхагIа хиннай. Ткъаь итт шу хьалхагIа шера хьаеш хиина хIамаш хIанз массехк дийнахьа ю: электроэнерги — шин дийнахьа, кхеран кIор — пхе дийнахьа, курпишк —диъ дийнахьа, маршаши мерза хIамаши — шийтта дийнахьа.

Оалангара денз хувцаеннай баха нах къахьегама тIаберзара структура. 1945 шера Тувера болхлойн гIулакхера нахи берригаш а 9,4 процент мара бацар, колхозхой — 19,6 процент, хIаьта 70,8 процент единоличи ахархой, кхыйола социальни группаши яр. ХIанз тханига къахьегалургдолаш болча берригача нахах 64 процент болхлой ба, 16 процент — гIулакхера нах, 20 процент — колхозхой.

Нагахьа санна миштa а фу бахьан долаш а вIаштIехьдаьннад республика хIанз санна иштта чIоагIа экономически дегIайоалае, йоккхий социальни эргалонаш е. Тувана миштa мегад цхьа гIа боаккхаше а феодально - патриархальни стройгара социалистически стройга кхача аьнна моллагIча тувинцага хаьттача, хIаране уйла я ца еш жоп лургдар, берригача вай мехка вежарашха долча халкъаша шоашта болча аьттон дукха доацаш новкъостал дар бахьан долаш, ленински къамий политика бахьан долаш даьннад аьнна. ХIаьта уж а доккхала аьнна дешаш дац. Шоаш дунеи тIа баьлча денз доахан лeладеш баьнна лелаш хиннача тувинцашта мичара доагIаргдар заводаши фабрикаши хьалъен лелаен ахча, техника, квалифицированни кадраш.

Бовзаргбоацача баьннаб тахаа Тувай кхы тайпа боацаш хинна массазара боахам — хьайбаш лелалелга. Уж Iалама инзахи лазарехи лорадала ца могаш хинна, декъадения дийна доахана Iулаш а доацаш, планови Iилман ларда тIа дегIаухаш латта низ бола механизированни коллективни боахамаш да. 1946 шерагара 1974 шерага кхаччалца йолча юкъагIа шозза дукхагIа а хинна, хIанз 1,5 миллионага дIакхаьчад доахан.

Дукхача доакъоех латт Тувай юрта боахам. Республикера алхха дIадувш дола лаьтташ 395 эзар гектарага кхоачаш дукхагIа хиннад (1944 шера 57 эзар дар уж). Тахан республиха колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенга дохк итташ эзараш тоннаш ялат, тIехдика дулхи шуреи, эзараш тоннаш тха. Кхашкеи хьайбаш лeладеча комплексашкеи болх беш я хIанзара техникеи оборудованни. Цу дерригача дикача хувцамаша юрта боахама валовни продукце объем ткъаь итт шера шийттазза лакхъяларга кхоачадаьд гIулакх.

Тувай еррига экономика мехка халкъа боахамах къаьста хила йиш йолаш яц. ХIанз долаш долеи шерлуш латтеи бувзамаш берriга мохк экономически айбара динамикаца цхьа темп а йолаш мара дIахо прогресс хилалургйоацаш, селлара айхан боахама цхьан организме «дIадийхкан» да. Экономика эггара лакхагIбола боарам мехкарча кхыча республикашкарчул дикка лохагIа хиннача Тувайна из къаьстта а лоархIаме да. Масала, хIанз Тувай городаш меттел, юрташ а йизза электрификаци е, къахьегама шоззачул дукхагIа механизаци е вIаштIехьдаьннад СибарегIеи вIашагIйоаллача энергосистемера энерги чуйоагIаш йола электропередача линей шерра сеть хьаяр бахьан долаш. Иззамоге яла мегарглолаш да лаккхара лоамашка гIолла биллача Ак-Довурак — Абазе болача автомобильни наькъах а. Из биллар бахьан долаш цхьаькханахьа гIолла Красноярски коая къулбехьарча машинаькъа станцешта тIаяхьа аьттув баьннаб Тувай. Из бахьан долаш шозза лоацденнад республика малхбузехьарча районашкара цун доазол арахьа дIа а цигара юха хьа а мухьаш кхухьа накъбаш.

Цу тайпара факташ дукха а йоалае йиш я. Уж бIаргагу тха вахара дерригача доакъошка: Iалме а быте а, культурен искусствеи. ХIанз хIара колхозеи совхозеи а ший стадион, спортивни залаши майдаши, культура Дворец е клуб, библиотекаш. Тувинца бытаи вахарай иштта чIоагIа юкъееннай телевизори автомобили, коммунальни новкъостала хIамаш, машинаш, прибораш.

Тха бераш мехкарча дукхача дешара заведенешка деша дагIа. Массе метте лебу тувинский эрсийн ши мотт — из Iалаьмате прогрессивни гIулакх да тувински халкъа вахаре. Алхха моттигерча, цу даькъе тувински метталарча а газетий цхьара тираж хIанз 47,5 эзар экземпляр я. Тха меттала хьатIаьхай эрсийн дунени литература дукха произведенеш. Шоай аргIанна эрсий меттала араяьхай тувински писателий произведенеш. ХIаьта СССР Паччахьалкхен преме лауреата С. Тока «Арата дош» (арат — ахархо) яха повесть кепатеха араяьккхай доазол дехьарча дукхача мехкашка а.

Дагаух тха башха - дикача иллиалархочун Красная Надеждай дувцар. 1972 шера французски городе Тулузе Дунеи халкъашта юкъерча вокалистий конкурса керттера приз яьккхар цо. Советски Союза вIкал хиларах тарра йовзаш яр из журналисташта. Цхьабакъда, малагIча къамах я хьо аьнна шийга даьча хаттара поденнача жопо репортераш шек баьхар: уж фу нах ба — тувинцаш?

Бакъдар аьлча, тхо зIамигача халкъа, цхьабакъда цхьа Даьхе, тхона паргIато енна, тхо боалонеи къелаи юкъера даьха, тха берийи берий берийи кхоаненах бIуболийта даьхе — Советски Союз а йолаш долча барт тайнача къамий вежарашха болча дезале дахача халкъа викалаш да. ХIара тувинца иштта бIуболари уж уйлаши бакъъеш дола хьоккхамаши факташи мел дукха яле а, уж дерригаш а чулоацаш долча цхьанне цIи яккха мегаргья: ткъаь итт шера шозза дукхагIа хиннаб тувинцаш (хIанз тхо ши бIаьи ах бIаьи эзар хIана дац аьнна да), хIаьта юкъера лаьрхIача саго вахаш йоаккха ха цу юкъа 49 шерагара 70 шерага кхоачаш йIаьхъеннай.

(АПН).

Черсий - Балкхарой АССР. Массаза а дика хьийкъа хьажкIаш чуяхь Урвански районерча Ленина цIерагIча колхозо. ХьажкIаш дика хьийкъай укх шера а. Укхаза лаьрхIад из маьхала культура дIайийнача цхьа эзари кхо бIаьи гектарах хIаране тIара 75 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэца.

Ткъо шу совгIа ха я Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лакхехьарча Совета депутата Тарчоков Къамбулата боахама кулгалду (сурта тIа).

Р. ДИКА сурт.

ТАСС фотохроника.

ДАЬХЕННА— ШОРТТА КОАРТОЛАШ

Тха отделене укх шера дIайийнаяр 540 гектар коартолаш. Уж дика хьувкъаяр бахьан долаш тха совхозо кхоачашъергья паччахьалкхенга коартолаш йохкара план.

Са звенос дIайийнаяр 40 гектар коартолаш. Хьалха хоарцаеш йола коартолаш хоарцаяь даьннад тхо. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара тхона яьннай 135 центнер коартолаш. ХIанз коартолаш шозлагIа хоарцаеш да тхо. Укхазара а кIезигагIа ийцача 5—6 центнер коартолаш чуэцаргья оаха хIара гектара тIара. Цо тха звенога йиш хулийтаргья социалистически декхараш тIехкхоачашде.

Планал дикка дукхагIа коартолаш яьхай шоай кхашкара Социалистически Къахьегама Турпала Албогачиев АртагIеи, Аушев Юсупеи, кхычари кулгалдеча механизированни звеноша.

Коартолаш сихагIа чуэцара доккха новкъостал ду тхона «Электроинструмент» завода болхлоша, совхоз - техникума дешархоша.

А. УГУРЧИЕВ.
«Экажевский» совхоза Экажкъонгий - Юрта рча отделене коартолаш кхееча механизированни звено звеньевой.

АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ ЛУ

Город Грозне эггара зIамагIъярех я № 6 йола библиотиге а улл из. ХIаьта а «укхаза мала воагIаргвар, ер-м хьан теркалйора» аьнна уйла йоацаш лерттIа болх бу цо. Книжка дахьа венача саго шийна эшар сиха хьалохаргдолаш тархеш тIа доагI-доагIагIа оттадаь латт книжкаш. Помещени готта яле а, дика цхьалхо яь я.

Библиотека болхлоша шоаш деча гIулакха тIехь эггара керттерчарех лоархI бахача наха кхетам балар, къаьстта атеистически кхетам балар.

Цар чIоагIало лувц цу балха тIехь шоашкара деша книжкаш кхухьаращца белгалбу атеистически уйла яраш, царга гIолла гучабоах дына хьехамаша тувлабаь нах. Масала, библиотекера деша книжкаш кхухьаш йолча Россинская Ревека Давыдовнай лоалахо яр дына гIулакхаш чIоагIа леладеш. Цунна теркам тIабахийтар Россинскаяс. Дына духьалара тайп-тайпара литература дийшар цо. Къаьстта теркам тIабахийтар цо ший лоалахочо лелабеча дына хьехамаш харцлеш дола литература дешара. Цунца кхетама болх бе йолаелар. «Iилмеи вахари» яхача журнала тIареи кхыча атеистически литература тIареи дыно саг тувлавара масалаш а кхувлаш, дIаккхетайир цо ший лоалахо. Ду бита а бита, нийсача новкъа яьлар из. ХIанз массавола советски саг санна нийса кхетам болаш а къахьегаш а я из.

Атеистически литература дешаш а шоай къамаьл доагIача наха юкъе дына духьалара уйлаш йоаржаеш ба цу библиотекера деша книжкаш кхухьаш бола Хитрова Татьяна Михайловна, Гайдай Ольга Ивановна, кхыбараш.

Библиотека болхлоша № 6 йолча профессионально - технически училище атеистически сайренаш ю. Масала, цига цар йир «Вахара маIан фуд?» яха сайре. Саг венначул тIехьагIа хургда яха дыно дувцараш харц хилара хьакхьехьара къамаьлаш хилар цига. Ше «Iилмеи вахари» яхача журнала тIа йийша Браун Мария ювцаш къамаьл дир цу училище дешаргIача Хачукаевас. Дынах тешарах цунна тIаэтта Iазап а дийца, цо белгалдаьккхар моллагIча дыно а, цунца ислямо а, нах тувлабеш хилар, дыно вай замалакь наха доккха зе деш хилар. Бахача наха дына духьалара кхетам балар хIара советски сага декхар да, аьлар цо.

Дыно наха зе деш хилар къаьстта кагирхой вунах лорабе безаш хилар дийцар Хачукаевай новкъоста Сыткинас.

Училища дешархоша, хьехархоша дика дакъа лоацаш чакхъяьлар библиотека болхлоша яь из сайре.

Библиотека болхлоша шоашкара деша книжкаш кхухьача нахаца атеистически беседаш ю. Иштта «Дына хьехамо ювца «тамашенаш» яха беседа йир цар. Цига библиотека заведующе Лактионова Нина Васильевнас библиотекара Насимова Тамарен дийцар таханарча дийнахьа Iилмои техникеи доахача доккхийча толамех, космос карагIдаьнарех, кхыдарех. ДIадовзийтар дыно вахарах, космосах дувцар харц хилар, ди нах тувлабара, уж эттагIа боацабара эксплуататораша дынах пайда ийбаь хилар.

Библиотеке я къаьстта оттаяь «Даьлах ма теша, Iилмах теша» яха атеистически литература выставка. Цига гулдаь да дына духьалара хьехамаш ду книжкаш.

— ХIанз № 6 йолча профессионально - технически училище атеистически сайре а кийчлуш да тхо, — йоах библиотекара Насимова Тамаре. — Из бехктоккхаме гIулакх да, хIана аьлча цу училище деша багIа тайп-тайпарча къамех бола нах. Цудухьа тайп-тайпарча дынех дувца деза. Цу сайренга чIоагIагIа кийчлу тхо. Аз а библиотека заведующе Нина Васильевнас а къаьстта дола литература Iомаду. Из сайре кийчъяра юкъаоз оаха училища хьехархойи дешархойи.

Ю. ЮСУПОВ.

УССР Полтавски областа литература

денош—Нохч-ГIалгIайчене

ТХЬАМКА ЛЕЛАДЕРАШ БОЛЧА

7 октябре дукха нах вIашагIкхийттабар Ведениски района доазув къасттача. Цига бар тIема къахьегама ветеранаш, района тхьамка леладераш, интеллигенце викалаш, района кулгалхой, пионераш.

ЧIоагIа бIайка малх а хьежаш хоза денадар ди. Халхаращца, зизащца дуьхьалбаьхкабар Украинерча писателашта веданхой.

Шийца вайнаьха форма юваш кийчбенна катирхой а болаш писателашта тух - сискалца дуьхьалвоагIа граждански тIемен къахьегамен ветеран М. Кибиев. Района къахьегамхой цIерагIа моаршал хоатт цо писателашка. Цар фусамдаьшта баркал оал. Циггача хьаьшашта ловзар оттаду фусамдаьша, халкхабувл фусамдай а хьаьший а — Гарин Федор, Ивашина Ольга.

Цул тIехьагIа фусамдай а хьаьший а нийца массехк машин Махкетерча Орджоникидзе цIерагIча колхозе кхоач. Цига гулбенна ба тхьамка леладераш. Колхоза председатела нов. Хусаинов Абухасана писателашта бовзийт шоай боахам. Во дац колхоза толамаш, сентябрь бетта кхоачашъяьй цар дукха план, хIаьта планал совгIа 200 центнер кхы а дIадала дош деннад колхозхоша.

Кхы вогIа дац колхоза тхьамка леладерий хьоххамаш а. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара итт центнер чуя безаш бар тхьамка леладераш, бакъда чуенар 14 центнер я. Дукха ба колхозе дика болхлой, царех цаI я Ленина ордена кавалер Байкаева Маруся, тхьамка кхо план чуя дош деннад цо.

Цигара баьлча КПСС Ведана райкома хьалхарча секретараца Г. Г. Макауреца вIашагIкхетар хилар писательски делегаце. Цо хьаьшашта йовзийт тхьамка леладеча района экономика, культура, районерча къахьегамхоша нийслагIча пятилетка декхараш мишта кхоачашду, цар вахар, писателаша даьча дукхача хаттарашта жоп делар.

Цул тIехьагIа хьаьшашка дIахьеххар Хулхулау чхача хитIара кхуркхолг. Ший оамал йола хий чIоагIа хозахийттар писателашта.

Сарахьа районни культура ЦIагIа йоккха доттагIала литературни сайре хилар. ТIаьккха хьалйизаьр зал. Сайре хьаелл Нохч-ГIалгIайчен писателий правлене председатела Р. С. Ахматовас. Цо цIераш а йоахаш дIабовзийт Украинера писателаш.

Гулбеннарашта шоай произведенаш йийшар Гарин Федора, Юренко Олеся, Головобородько Василе, Ивашина Ольгас, Чуча Алесандра, хIаьта нохчий меттала яьха цар произведенеш йийшар Ш. Арсанукаевеи М. Мусаевех.

Хьаьшаша хоза кийчдаь «Полтавщина» яха книжка делар фусамдаьшта. Фусамдаьша а писателашта совгIаташ делар.

Района художественни самодеятельноста артисташа хьаьшашта доккха концерт оттадир. Берригаш раьза болаш халкъашта юкъера доттагIал кхы а чIоагIлуш хоза чакхдаьлар вIашагIкхетар.

СУРТАШ ТIА: 1. Украинера писателаш къахьегамен граждански тIемен ветеранаца Х. Хизриевца.

2. Писателаш Махкеты юртарча композиторца - иллеш доахарца В. Ахаевца.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

КРИТИКЕИ БИБЛИОГРАФИИ

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ КХЕТАМ БАЛАРАХ ЯЗДАЬД

Политически литература издательствас арадаьккхал Т. У. Усубалиева яздаь «Къахьегамхошта интернациональни кхетам балар» яха книжка. (Москва, 1974 ш.) Цун автор ва Киргизе Компарте ЦК хьалхара секретарь. Цо юац къахьегамхошта интернациональни кхетам луш республика партийни организаце беьча балха опыт, цу балха тIехь даьхача толамий, духьалъийттача халоний анализ ю. Дьхе дукха езара уйла чуйоссийтара къахьегача коллективай, Iилмаи культурай учреждений, партийни дешара система, массови информаце средствай бола лоархIам хьахьокх.

Боккха теркам тIабохийт кагирхошта интернациональни кхетам балара, наьха кхетам чухь а гIулакхашка а делча дIаяхача заман воча хIамашта духьала къовсам лоаттабара.

«Социалистически обществерча боараме СССР-е къамий дош къоастадар дание а дац хIанз социалистически къамаши къамашта юкъера гIулакхаши дIахо а дегIаахара проблемаш, къахьегамхошта интернациональни кхетам балара проблемаш шоай лоархIам байна я яхилга», — яьле ниса белгалдоаккх автора (4—5 оагIош).

Къамаш долаш долча хана актуальни хургда къамаши къамашта юкъера гIулакхаши дегIаахара. ЧIоагIа вIаши лархIара уйланца, социалистически интернационализма уйланца тайп-тайпарча къамех болча наха кхетам балара процессаш нийса лелаяра дешаш.

Т. У. Усубалиева книжка лоархIам латт цо халкъий доттагIал дIахо а чIоагIдара эгара эшаш йолча хIанзарча проблемашта къаьстта теркам тIабохийташ хиларах. Къаьстта аьлча, цо язду — пропагандистски балха тIа а партийни агитациеча а вай хIанз а ледара гучабоаккх къахьегам социалистически бекъара лоархIам, республикашта юкъера экономически бувзамаш шердара царех хIаране доахача толамий бола лоархIам, кхоачамболлаш къаьгга а тешаргволаш а дIахьоккхац республикашта карагIдаьннараш деррига социалистически халкъо къахьегаш, Коммунистически парте хьаькъале кулгалдеш хьахинна хилар.

«Книжка тIа йоккха моттиг дIалоац цхьаца къахьегаш халкъий доттагIал чIоагIдара дешаша. Авторо лаьрхIа белгалдоаккх «гIулакх латт коллективера нах цу е вокх къаман бараш дукха-кIезига хилара а доацаш, нах кхотабара, бизза бола патриоташ-интернационалисташ хургболаш царна кхетам балара цхьана къахьегаш хьахулача йоккхийча торонех нийса пайда эца харах», яха книжка тIара дешаш (31 оагI).

Т. У. Усубалиева книжка дешача цу тIа корайоагIаргья идеологически балха юкъара проблемаш- «Новкъа хила дезаш дац халкъа поэтически уйлай массаза а символ йолаш хьадоагIа лоамаш писатело дезаш дувцаш хилар. Бакъда гIулакх латт вай дуккхача поэташта лоамаш фетишизаци предмет а даьла а санна деза хIама а хиле, дIзотташ хиларах, цул совгIа лоамаш, цар дувцачох, наьха социальни вахара йоккха воздействи е низ болаш а да» (67—68 оагI) яха автора уйла из книжка дешачун теркам тIаозаш я. ХIаьта поэташа, поэтел совгIа кхычар а дицдолийт хIара социалистически къам Коммунистически парте хьалхле а лелаеш, дерригача халкъаша экономически культурни даькъе вежарашха тIо леш овлангара революционни хувцамаш хилар бахьан долаш хьахилар, тоалалар, толамца дегIадоагIаш хилар.

Геттара еша дог доагIаш я книжка «Традицех, обычех, культурах долча къамаьлах» яха раздел.

Новкъа дале а, язду автора, «цхьайолча партийни комсомольски организацеша, къаьстта аузашкарчар, хIанз иштта йоакхо яц,- хIанзара кагирхой революционни къовсама бирса ха Iайша чIоагIбенна па хилара хьисап дац. ХIаьта цхьабола къона нах цкъаза дикача дагара боацаш хул, дицдолийт общественна хьалхашкара шоай декхараш».

Цу книжкас новкъостал дергда вай кагирхошта, къахьегамхошта интернационализма идеяш, дикагIа кхетае а вахаре кхоачашъе а. Вай низ бола Советски Союз санна доттагIален бокъонца цхьатарра бокъо йолаши халкъаш чIоагIа вIашагIкхийтта моттиг хиннаяц адамий историе чухь. В. И. Ленина белгалдаьккха махилара «бокъонца йолча демократически, интернационалистски кIийлен тIа» халкъаш вIашагIкхетара дола тешаме хьалаш духхьал социализмо мара хьахилийтац.

Из книжка дохкаш да «Политкнига» яхача а кхыча а книжкай тикашка.

А. БАГДАСАРЯН,
Грозненски мехкдаьтта института доцент, исторически Iилмай кандидат.

СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆

ШАХМАТАШ

Грозне дIайолзенний «Урожай» яхача спортивни общества Центральни Совета кхалнаха юкъера чемпионат.

Чемпионата доакъашхошта юкъе ба спорта мастер Шадура Любовь (Курск), спорта мастерала кандидат Салькина Александра (Куйбышев), 1972 шера Центральни Совета чемпионка хьалхара разряд лелаю Козулина Татьяна (Улан-Уде), шахматни спорта ветеран А. Калмыкова, Грозенера Хачатурова Тамара.

Хьалхарча туре РСФСР ах финалашка кхозза котъяьннача А. Салькинас 25-ча ходе атта котало яьккхар москвичкайгара хьалхара разряд лелаеча Н. Агоповайгара. Спорта мастера Л. Шадурас эшайяр Т. Хачатурова, Г. Пунегова (Коми АССР) А. Калмыковайна 70 хода чIоагIа духьалльаттар, бакъда кхы де хIама а ца хинна ййшар.

Т. Козулинас, совгIа кIай шин пешка а йолаш парти лайза ца йоаккхаш йитай турнира эгара къонагIа йолча доакъашхоца Царева. Ленайца. Ленай ноябрь бетта 15 шу мара дальш, бакъда Свердловски областе шоллагIа моттиг лелаю цо. Иштта вай мехкахо хиннача Благонадежная Идас (хIанз г. Горький) пхе сахьата лелзачул тIехьагIа парти чакх ца йоаккхаш йитай. 45 хода мехкарашта лу ха ши сахьати ах сахьати я.

21-гIа октябрь кхаччалца хургья яхьаш. Чемпионате судейство лелаеш ба республикански категоре пхи судахо, (керттера ва А. Князев г. Майкоп).

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

Кириченко Людай пхийтта шу да, бакъда хIанзле йоккха я цун спортивни стаж. Вай мехкахочун хозача адаро цецбаьхаб Москва, Рига, Донецка зрителаш, ший хана старташ нйяьй цо цу городашка. Укх аьхки «Трудовые резервы» Ерригсоюзни ший лоIамерча спортивни общества Центральни Совета хьалхле яккхара хиннача яхьашка 400 метр удаш цун ха 58,8 секунда хилар, хIаьта цул тIехьагIа кхо бутт боаллаш Адлере чаккхъяьннача Ерригсоюзни яхьашка чемпионка я хулаш Кириченко Людас духхьашха боккхачарна юкъера цхьоалагIа спортивни разряд кхоачаш а йир.

— Со дешаш хиннай Первомайски юкъерча школе, — дийцар чемпионкас. — БархI класс ма яьккхинге деша яхар № 6 йолча Грозненски профессионально-технически училище. Лакха говзал йола повар хила безам ба са.

М. АЛЕКСАНДРОВ.

СУРТА ТIА: «Трудовые резервы» яхача Ерригсоюзни ший лоIамерча спортивни общества чемпионка Кириченко Люда.

Спорткомитета приз яккхара

«Динамо» стадионе чакхъяьлар Даьхе лорае езача кагирхой ГТО комплекса многоборья спортивни яхьаш.

Яхьаш геттара ира яр. Кагирхошта масал гойташ вар Сунжера М. Абдул-Мажитов. Из бекъан тIа 26-зза хьалъайвелар. Из геттара дика толам бар. Бакъда йIоахалла кхоссалуча белгала хилар Гудермесера А. Мельников — 5 метри 80 сантиметри. Еррига а 5 сантиметр цул эшавелар Сунжера А. Бибулатов. Граната кхоссала а толашагIа хилар сунженец М. Бакин, 69 метр гаьна граната а кхесса, хьалхара моттиг яьккхар цо, шоллагIа моттиг Надтеречни районерча Ш. Дадуева яьккхар—62 метр, хIаьта кхоалагIа моттиг Малгобекерча В. Энгиноева — 61 метр.

Шин атлето Р. Касаевеи (Сунжа) В. Целовальниковеи (Грозненски район) бIаь метр удача цхьаттара ха хьеккар — 11,8 сек. Бакъда из ха кхы а кIезигагIа йир В. Бейбулатова (Сунжа) — 11,4 сек.

Яхьашка барттайна хиларо гIо дир Сунженски района кагирхошта хьалхара моттиг яккха.

Сунженцашта республикански спорткомитета приз елар, шоллагIча моттиге ба Малгобека спортсменаш, кхоалагIча — гудермесцаш. ГТО комплекса къаьсттача зачете чемпион хилар Р. Касаев, шоллагIен кхоалагIен В. Бейбулатови М. Абдулмажитови хилар (уж берригаш Сунжера ба).

А. МОИСЕЕВ,
яхьий керттера судахо.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Брехт. «Господин Пунтила а цун Iу Матти а», яха телевизионни спектакль. 15.25 — Передачай программа. 15.30 — Шахматни школа. Довзаболалурий класс. 16.00 — Босбола телевидени. «Къонал эфире я». 17.30 — «Дошо шайба» яхача клуба приз яккха. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Миллионий ленински университет. Машара программа кхоачашъеш латт. 18.45 — ДIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабе. ДIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабеча комиссе балха хьакъехьа. Советски райисполкома председатела заместитела Османова выступлени (нохчий меттала). 19.00 — Фильм. 19.05 — Республика кхашка. Юртабоахама обозрени. 19.15 — Молдавски ССР вIашагIъелла а Молдаве Коммунистически парти вIашагIъелла а 50 шу дизарга. Телевидене Молдавски студе программа. Передачана юкъе дакъа лоац Молдаве Коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхарча секретара Бодюла. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Советски Союзера Германски Демократически Республика культура денош чакхдалар. Московски Паччахьалкхен консерваторе йоаккхача залера передача. 23.00 — Босбола телевидени. «Спортлото» тираж. 23.10 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Тахен коммунистически къахьегама школашка. 18.15 — Киножурнал. 18.25 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.45 — Босбола телевидени. Концерт. 19.15—Документальни фильм. 19.30 — Концерт. 20.15 — ГIалгIай художественни литератураца Коммунизм хьалъеча хIанзарча сага образ (гIалгIай меттала).

11 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — «Дошо шайба» яхача клуба приз яккха. 10.00 — Молдавски ССР вIашагIъелла а Молдаве Коммунистически парти вIашагIъелла а 50 шу дизарга. Документальни фильмай программа. 13.55 — Босбола телевидени. Молдавски ССР вIашагIъелла а Молдаве Коммунистически парти вIашагIъелла а 50 шу дизара хетаь Молдаве Коммунистически парте Центральни Комитетен Молдавски ССР-а Лакхехьарча Советен торжественни заседани. Кишиневера трансляци. 21.00 — «Ха». Информационни программа. Молдавски ССР вIашагIъеллаи Молдаве Коммунистически партиi вIашагIъелла а 50 шу дизарга. Пистеньлча — концерт.

II ПРОГРАММА

18.00 — Мишта кхоачашду социалистически декхараш. Грозненски барзкъаш тега производственни объединени (гIалгIай меттала). 18.10 — Документальни фильм. 18.20 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.40 — Хоамаш. реклама. 18.45 — «Безаме иллии» яха фильм-концерт. 18.55 — Шоана, кхалнах (гIалгIай меттала). 19.25 — Ленина вакхеташта тешаме да. Малгобекски района схоадера репортаж (гIалгIай меттала). 19.35 — Пятилеткана хьалхадаттараш. «Джалка» совхоза бригадир Социалистически Къахьегама Турпал Саидов (гIалгIай меттала). 19.45 — ХьажкIаши дуген чуэцаршта хетадаь концерт (нохчий меттала). 20.15 — Шоана бераш. 20.25 — Вай долча хьоашалгIа ба Полтавщинера йоазонхой.

РАДИО

10 октябрь

6.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Армене композиторий иллеш (эрсий меттала). 15.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала) 16.15 — «Пропагандист» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гIалгIай меттала). 16.50 — Вай доалахой болча. «Дикача гIулакха йола бокъо» яха Дзатцеевой очерк (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамащ (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал.

11 октябрь

6.30 — Экономически знаней радиошкола (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Рахманинов. 2-гIа концерт (эрсий меттала). 16.00 — «Цхьана къахьегар, опыт, доттагIал» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.15 — ДоттагIий оазаш (эрсий меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ДОАЗОЛ АРАХЬАРА

30 ШЕРА—СОЦИАЛИЗМА НАЬКЪАГIА

«Болгаре Халкъа Республика — 30 шера социализма наькъагIа» яха выставка хьаелл 15 октябре Москве. 25 эзар гаргга квадратни метр дIалоацача моттиге хургья социализм хьалъеш даьккхача 30 шера экономикаи культураи тайп-тайпарча доакъошка болгарски халкъа карагIдаьннараш хьахьокхаш йола Iалаьмате дукха экспонаташ.

Экспозицена юкъе керттера моттиг дIалоацаргья машиностроене продукце — кердача подъемо - транспортни, гIишлошъяра, текстильни машинаш, программо - цифровой управлени а йолаш йолча металлах оатхалаш еча станокаша, технологически линеша. Цар болх беча хана уж бIаргаго, цар дикала мах бе йиш хургья специалистий. Болгаре экспорта юкъе тIа-тIа доккхагIа дакъа лоацаш йола хIамаш хьаеш болча химикаша гойтаргья синтетически каучук, чоалхане минеральни удобренеш, синтетически хьоаций, пластмассаш. Юртбоахама техника экспонаташа, аграрно - промышленни комплексий макеташа дувцаргда вхархой къахьегама механизаци автоматизаци яра боарамах. Иштта хьокха оттаь хургья кхачан промышленносте хьаь хIамаш а. Йоккха моттиг къоастаю НРБ-ени СССР-ан юкъе леладу шерра экономически, Iилма-технически, торгови бувзамаш гойтаро (Советски Союз — шийна доагIача даькъа Болгаре арахьарча торговле объемах ахане совгIа яр кхоачаш йола цун керттера арахьарча торговле партнер).

Хьайийллача наIарий Денош хургда выставке, массехк Iилма-технически симпозиум ергья боккхийча болгарски Iилмахоштен специалисташен къамаьлаш а деш.

Яйга промышленность дегIаяра лакха боарам хьахьокхаш хургья барзкъий, тIоарскаи пазатен хIамай йIаьхий коллекци. Иштта хьокха оттае кийчьеш я болгарски барзкъан эгара тIехьагIа араьнна моделаш. Къаьсттача ресторане хьажа баьхкарашта йовзаргья къамаш кухни.

Вахара дерригача доакъошка болгарски халкъо даьхача толамий хьакъехьарча экспонатий «предметни дувцар» дIакхоачашдергда Iалаьмате дукхача сурташа, бе-бе бесаш долча диапозитиваша, фильмаша диаграммаша, макеташа, кхыча рекламни материалаша.

Москверча выставко новкъостал дергда вежарашха долча вай социалистически мехкашта юкъера доттагIали цхьана леладу гIулакхаши дIахо шердарай кIоаргдараи.

(«София-пресс»—АПН).

«ТIЕХДИКА!»

ХIара шера сентябре Югославе массе мIинигерен доазол дехьарча дуккхача мехкашкарен эзараш нах тIаувзаш йола центр а хиле дIаотт Хорвате Социалистически Республика столица — Загреб. Дунен халкъашта юкъерча загребски промышленни ярмарке ух уж. Укх шера цига дакъа лаьцар югославски доазол дехьарча 53 паччахьалкхенерчеи ялх бIаь совгIча предприятеи объединенеи. Шерра хьокха оттадаь да укхаза Советски Союза халкъа боахама карагIдаьннараш. Советски павильоне хьокхаш яр арахьара торговли лелаеча 30 совгIача объединене ворхI эзар экспонат: электронни, лазерни, хIанзарча кхыча техника образецашкара яьнча киевски моделий Шен модашка хьаччалца яраш.

Выставке бьхкараштa советски павильонах хетаденнараш хьахьокх отзывай книжка тIа цу хьакъехьа даьча йоазош. Уж дукха да. Хаьддаи мадаррой даьча цар хьахьокх советски халкъа карагIдаьннараш. Сийлахь - боккхача Октябра мохк чIоагIа хьашт хилар.

Массехк масал доаладергда вай. Загребе вэха Густав Талер: «Шун мохк — Октябрен лергвоацача Ленинен даьхе, халкъашта юкърча доттагIала чIоагIале, кхы а хозагIен низ болашагIен хилар лов сона!».

«КПСС-о хьдда, лерргагIа чакхбоаха политически никъ бахьан долаш общественни прогресса новкъа гIолла бухь белла дIахьалхашкахьа йода Советски Союз» (инженер Кушевич).

«Iалаьмате хоза хет сона советски экспозица. ТIехдика я! Дог гIоздоаккхаш дика хIамаш да уйзареча лазараща адамлено лоаттабеча къовсама гIулакхa аьттув боаккхаш дола техникана карагIдаьннараш. Дог айденна хьийжар со онкологе лелаеча «Эффект» яхача лазерни установко беча балхага. Из шиь тайпара установка шерра хьас йоллаьй Украине. Котало даькъала юзд аз из машин хьаяьча киевски специалистий. Творчески къахьегаме керда толамаш доахалда цар» (Анна Манич, Белградера лор).

А. ОСИПОВ,
АПН спец. корр.

ЗАГРЕБ.

Цхьоагонах латт вай низ

Чиле фашистски путч хинна дукха ха ялалехьа хунто къиза низаш тIалоаттадаьча шоай чилийски коллегашта новкъостал деча фонде ахча гулделга вIаштIехьдаккха лаьрхIа хиннад ФРГ прогрессивни журналисташа. Журналистий Немецки союза конференци берригача ший членашка кхайкар шоай цхьан дийнахьара алапи цу фонде дIачудалара уж тIахьехаш. Из тIахьехам цхьаккха юха ца воалаш хьалльацар Германски Коммунистически парте органа «Унзере цайт» яхача газетен «Дойче фольксцайтунг» яхача прогрессивни газетен берригача болхлоша. Цу цхьан ханна дуккхача буржуазни газетий дай чIоагтIа духьала байлар журналистий инициативана.

Шпрингеровски тайпара йолча, малхбузенгермански пресса дилагIа дакъа совгIъяр шоай бе йоаллача газетни концернашка журналисташта вIалла бокъо а лац цхьанна тайпарча общественни гIулакхашта юкъе дакъа лаца. Газетийн журналийн даьйх тийша уж хилар «законаца чIоагIдаьд», 1951 шера денз ФРГ-е лелаш долча законагIа практически предприятей болхлой йолчул а кIезигагIа бокъонаш я оттабаь болх беш болча журналистий. Цудухьа чилийски журналистащцарча солидарноста кампани цхьан ханна малхбузенгермански буржуазни прессе лелача порядкашта дуьхьала лоаттабеча къовсама формаех цаI санна а лоархI оаха.

Эзараш а эзараш а километраш я Чиленен Малхбузен Германенен юкъе. Цхьабакъдала мехка а вокх мехка а доаллачоа юкъе белггалара бувзамаш а да. Цхьа масал доаладергда аз. Халкъа цхьоагIон правительство дIа а йоаккхаш хинна фашистски переворот бокъонца ший бе еллай «Интернэшнл телефон энд телеграф» («ИТТ») яхача американски компание. Цу компане цхьаннеца тIехьа шоллагIъяр эпаш предприятеш нйю ФРГ-ера. Цу цхьан ханна дуккхача боккхийча малхбузенгермански предпринимателий доалахьа да Чилера шерра кхаш. Переворот хилале-м, бакъдар аьлча, бокъонца кхерабеннабар уж шоай доалахьара даьтташ чилийски халкъа бе дахар.

Шпрингера тайпара йола газетни магнаташ гIерташ я капитала Iаьдал кIезигдар духьа, къахьегамхой бокъонаш бахьан долаш къовсам лоаттабеча тха профсоюзех. Шпрингерен цун тайпарчари йоккхача буржуазе хьашташ хьаллоаттаду, малхбузенгермански общество цун доал хилара новкъостал ду. ДагадоххарагIа аьлча, буржуазни издателага кхоачаш дола пайдай доккхагIлола дакъа газеташ доххарах а ца кхоачаш, цар оагIош тIа рекламаш кепасттарах кхоач цунга. ХIаьта дуккагIча даькъе рекламаш теларашта юкъе я дакхе вай йнйца «ИТТ» санна йола монополеш.

ХIаьта а, тхона хьалхашка увтташ йола йоккхий халонаш йоллашехьа а, укх тIехьарча, масала, дин шера ФРГ-ера профсоюзий члеcаш бола журналисташ диазза дуккагIа хинаб. Профсоюзни организаце мутIарашка вIаши дага а дувлаш хьаллоаттаю оаха тхоай бокъонаш. ХIаьта тхо дуккагIа ме хул, толамегIа хургба тха къовсам.

Кхы кIезигагIча лоархIаме дац автономни организаце бокъонагIа полиграфически къахатен промышленноста болхлой профсоюза юкъейоагIаш йолча журналистий Немецки союзо тхога, журналисташка, монополей доала дуьхьаларча къовсаме керттера низ хиннеа болаш йолча болхлой классацара бувзамаш чIоагIде йиш хулийташ хилар.

Экарт ШОО,
журналистий Немецки союза федеральни президент.
(АПН).

Бонн.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозней кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, къилбаседехьарча районашка Iуйрийна цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7, къилбаседа-малхбоалехьарча районашка 12—18 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гIолла 20—25, Грозне 22—24 градус йIовхал йолаш хилен тарлу. Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, лоадама йоачан а йоацаш, цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 5—10, деношка 15—20 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделан — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделан бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 9640.